

آسیب‌شناسی سیاست بومی‌گزینی کنکور

(تحلیل محتوی سایت های اینترنتی و رسانه های عمومی کشور)^۱

یداله مهرعلی زاده^۲

اسماعیل رجیبی معماری^۳

حسین الهام پور^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۰۱/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۰۶/۰۶

چکیده

هدف از مقاله حاضر بررسی ابعاد آسیب های طرح بومی‌گزینی با محور قرار دادن دو نظریه سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی است. روش تحقیق مورد استفاده روش تحلیل محتوی سایت های اینترنتی کشور با رویکرد کیفی بوده است. در این رابطه منابع و سایت های خبررسانی وابسته به طیف ها و جناح های سیاسی، علمی و فرهنگی کشور وابسته به: سایت سایت الف- دولت، مجلس، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان سنجش آموزش کشور، ب- احزاب مختلف، ج- سایت شخصیت های سیاسی و علمی و فرهنگی، د- سایت خبرگزاری ها (مانند مهر، ایسنا، فارس، تابناک، سایت سایت الف ...)، ه- روزنامه های صبح و عصر چاپ کشوری، مشاهده و مطالعه متن مصاحبه ها، اظهار نظرها، نقدها و گزارش توسط محققان بررسی گردید. در این میان سرمایه انسانی به دو مولفه تربیت نیروی کیفی و آموزش نیروی کمی و سرمایه اجتماعی هم به چهار مولفه عدالت اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی و اعتماد اجتماعی تقسیم شده است. نتایج به دست آمده از این تحقیق نشان می دهد که اهداف طرح مورد نظر یعنی توسعه کمی و متوازن

۱. برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تحقیقات آموزشی، دانشگاه شهید چمران، سال ۱۳۸۸

۲. استاد دانشگاه شهید چمران اهواز mehralizadeh_y@scu.ac.ir

۳. کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی

۴. مربی گروه علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز elhampour_h@scu.ac.ir

آموزش و به تبع آن رشد همگون کشور مورد انتقاد قرار گرفته است. در این زمینه در نظر نگرفتن استعداد های افراد و محصور شدن دانشجویان در فضای تنگ بومی به عنوان آسیب های اصلی طرح بیان شده است. علاوه بر آن، چنین طرحی به چهار مقوله اصلی سرمایه اجتماعی (عدالت اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی) بی توجه است.

واژگان کلیدی:

سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی، بومی‌گزینی، کنکور، سازمان سنجش آموزش کشور

بیان مساله

یکی از مسائل مهم و دغدغه‌های اصلی کشورهای جهان سوم و در حال توسعه، بحث توسعه است. همواره سعی می‌شود که سیاست‌های کلان اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی این گونه کشورها به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که بتواند کشور را به مراحل بالای توسعه نزدیک گرداند (تودارو، ۱۳۶۵). بررسی سیر تاریخی تحول اهداف توسعه اقتصادی نشانگر ظهور نظریه‌های مختلفی برای توسعه بوده است. نظریه‌هایی مانند الگوی کلاسیک، الگوی هسته در حال گسترش سرمایه‌داری (لوئیس، روستو)، الگوی ساختارگرایی، الگوی-نئومارکسیسم (پل باران، آندره گوندر فرانک، سمیر امین و ارگیری امانوئل)، الگوی-نووکلاسیک (کینز) و الگوی تامین نیازهای اساسی. (هانت، ۱۳۷۶) همواره تلاش کرده تا تصویری از عوامل موثر بر توسعه ارائه دهند.

هانتینگتون (۱۹۸۷) در بررسی نظریه‌های توسعه به سه فرضیه اساسی اشاره دارد. سایت الف-فرضیه همسازی میان اهداف (رشد همزمان طولیو عرضی اهداف در جامعه)، ب-نظریه‌های هم‌ستیزی (وجود تعارض میان اهدافی مثل رشد و عدالت یا رشد و آزادی، ج-نظریه تلفیقی (انتخاب اهداف و خط مشی های تلفیقی و اولویت‌دار). به هر حال در هر سه فرضیه فوق مسائلی مانند تعارض رشد و عدالت، تعارض میان برابری (فرصت‌ها و دستاوردها) و آزادی، تعارض عدالت اجتماعی و آزادی وجود دارد. میلتون و رز فریدمن (۱۹۸۰) از جمله اقتصاددانان نظریه پرداز، معتقدند برابری دستاوردها با آزادی تضادی آشکار دارد. وی معتقد است اکنون شعار قائلین به برابری عبارت است از سهم منصفانه‌ای برای همه. این مفهوم از برابری با دو مفهوم برابری فرصت و دستاورد به شدت در تضاد است. چرا که آن مجموعه از مقررات دولتی که مروج برابری فرد یا برابری فرصت‌هاست در عین حال مروج آزادی هم هست و حال آن که آن مجموعه مقررات دولتی که ناظر به دستیابی به سهم منصفانه برای همه است، برعکس محدودکننده آزادی است. مشکل دیگر تعیین ملاک انصاف است که بر چه ملاکی تعیین شود و چه کسی آن را تعیین کند. وی در ادامه به بیان صور مختلف بی‌انصافی در طبیعت می‌پردازد و نتیجه می‌گیرد که با این وجود اغوا کننده است که باور کنیم دولت می‌تواند روندی را اصلاح کند که طبیعت اختیار کرده است.

فردریک فون هایک (۱۹۶۰) از جمله اقتصاددانان معاصر مدافع لیبرالیسم است که معتقد است میان عدالت اجتماعی و آزادی تعارض وجود دارد. او عدالت اجتماعی را سرابی بیش نمی‌داند و معتقد است این سراب تهدیدی جدی برای بزرگترین دستاورد تمدن غربی یعنی آزادی‌های فردی است. وی معتقد است که دست یافتن به عدالت اجتماعی ایجاب می‌کند که آحاد جامعه طوری سازماندهی شوند که بتواند آنچه را در جامعه تولید می‌شود به سهم‌های خاصی بین افراد یا گروه‌ها تقسیم نمود. به عبارت دیگر جامعه باید به سازمان هدفمند تبدیل گردد تا بتوان آرمان عدالت اجتماعی را تحقق بخشید. واضح است که منطق نهایی چنین کاری به معنی به انقیاد درآوردن افراد و سلب آزادی‌هایشان است. از نظر وی منطق توزیعی عدالت اجتماعی عملکرد بی‌اثر و بی‌طرفانه نظم بازار را بر نمی‌تابد. هرگونه دخالت در نظم بازار به منظور دستیابی به توزیعی غیر آنچه که نظر بازار آن را به وجود می‌آورد مستلزم تبدیل جامعه به یک سازمان است و چنین امری آزادی‌های فردی را که عمده‌تاً در سایه عملکرد خودجوش بازار ممکن شده است، از بین می‌برد. به اعتقاد وی نظم بازار بزرگترین تهدید قدرت استبدادی را در طول تاریخ بشر عملی ساخته است، حال آن که سراب عدالت اجتماعی این پیروزی عظیم آزادی شخصی را به طور جدی به خطر می‌افکند (غنی نژاد، ۱۳۸۰).

به هر حال، دیدگاه‌های فریدمن و هایک به دلیل وجود بروز عدم تعادل اجتماعی، فقر گسترده و بحران‌های اجتماعی و درآمدی با انتقاداتی روبرو شده‌اند. انتقادات وارده بیان می‌دارند که به چه دلیل عملکرد بازار یک عملکرد بی‌طرفانه است؟ آیا شرایط رقابت برای همه کسانی که در چنین نظامی می‌خواهند فعالیت کنند یکسان است؟ آیا این که شرایط رقابتی این نظم به ظاهر خودجوش، همیشه امکان موفقیت را برای صاحبان موقعیت‌های اجتماعی بالاتر و دارندگان سرمایه بیشتر فراهم می‌سازد؟

در بسیاری از نظریه‌های توسعه، مفهوم سرمایه یکی از غنی‌ترین چارچوب‌هایی تبیینی در ملاحظات جامعه‌شناختی و اقتصادی بوده است. این مفهوم طی چهار دهه گذشته دست-خوش تحولاتی گردیده است که به واسطه آنها شاهد ظهور نظریه‌های جدید سرمایه نظیر سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی، می‌باشیم (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴؛ کلمن، ۱۹۸۸). در الگوهای رشد دهه ۱۹۵۰، رشد اقتصادی تنها به میزان سرمایه و نیروی کار موجود در

اقتصاد ربط داده شده و متغیرهایی مانند کیفیت سرمایه انسانی و سلامت نیروی کار در آن ها عناصر غیراقتصادی انگاشته می‌شدند. در ادبیات اقتصاد توسعه، همواره کمبود سرمایه تا اواسط دهه ۱۹۶۰ با تأکید بر سرمایه‌های مالی و فیزیکی و پس از آن با تأکید بر سرمایه انسانی به عنوان مهمترین مانع رشد اقتصادی مستمر در کشورهای در حال توسعه قلمداد شده است. این نظریه در دهه ۵۰ و اوایل دهه ۶۰ در دوره طلایی اقتصادی بعد از جنگ جهانی دوم رایج بوده است (ساخاروپولوس و وودهال، ۱۳۷۱). این دیدگاه به طور خوش-بینانه‌ای معتقد است که فناوری منجر به افزایش سطح مهارت مشاغل می‌گردد. این دیدگاه معتقد است که یک رابطه مستقیم موقتی بین پنج گروه از پسانوگرایی‌ها وجود دارد، یعنی نوسازی مؤسسات، ارزش‌های نوین، رفتار نوین، جامعه نوین و توسعه اقتصادی.

آموزش عالی ایران نیز بعد از انقلاب اسلامی شاهد تغییرات کمی و کیفی بوده است. در واقع به دلیل تاثیرگذاری نظریه‌های توسعه و همچنین دیدگاه‌های سیاسی ناشی از ظهور انقلاب اسلامی در کشور، آموزش عالی به عنوان یک مجموعه تاثیرگذار در شکل‌گیری سرمایه انسانی و همچنین سرمایه اجتماعی تلاش داشته است تا سهم خود را در توسعه کشور ایفا نماید. یکی از مهمترین تغییرات نظام آموزش عالی ایران تغییر و بازنگری نظام پذیرش دانشجویان بوده است. در واقع بعد از فترتی ۴ ساله در راستای سیاست‌های انقلاب فرهنگی، مؤسسات آموزش عالی کشور از سال ۱۳۶۲ اقدام به پذیرش دانشجویان بر اساس نظام پذیرش دانشجویی جدید با تأکید بر معیارهای علمی و عقیدتی کردند.

از آن سال تاکنون، مطالعات متعددی در زمینه نحوه پذیرش دانشجویان در کشور ایران صورت گرفته و مسئولین وقت وزارت علوم، سازمان سنجش آموزش کشور و سایر دستگاه‌های دخیل در امر آموزش کشور به دنبال جایگزین‌های مناسبی برای ایجاد تحول در نظام گزینش دانشجویان در کشور بوده‌اند.

در جلسه ۲۱۳ به تاریخ ۱۳۶۹ / ۲ / ۱۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی مصوب شد که کشور به سه منطقه شهرهای بسیار برخوردار، برخوردار و کم برخوردار تقسیم شد و ظرفیت‌ها نیز در دوره‌های مختلف به نسبت جمعیت این مناطق تقسیم شد. همچنین در کنار این مناطق براساس مصوبه مجلس چند ظرفیت دیگر همچون شاهد و ایثارگر و غیره نیز ایجاد شد. براساس تبصره ۲ و ۳ این مصوبه ۲۰٪ ظرفیت رشته‌های مربوط به بوم استان، ناحیه و

قطب به صورت آزاد و ۸۰٪ مابقی در قالب سهمیه‌های مناطق و بومی پر می‌شود. به عنوان مثال ظرفیت هر سه منطقه یک، دو و سه از ۸۰٪ بومی و ۲۰٪ آزاد تکمیل می‌شود. در گزینش سال ۱۳۸۷ به گفته رئیس سازمان سنجش دقیقاً شبیه به قانون سال ۱۳۶۹ عمل شد و در سال ۸۷ در دوره‌های روزانه کلاً ۷۹/۹۶٪ بومی‌گزینی داشته‌ایم در حالی که در سال قبل از آن این مقدار ۵۹/۱۱٪ بوده که یک افزایش ۱۱٪ را نشان می‌دهد. در دوره شبانه این مقدار در سال‌های مشابه از ۷۲/۶۲ به ۷۴/۷۱ درصد افزایش یافته است. تحقیقات انجام شده در این زمینه به دلیل عدم اعمال بومی‌گزینی در طی ۱۸ سالی که از مصوب شدن آن در شورای عالی می‌گذرد، تقریباً در حد صفر است و تنها می‌توان به مصوبه خود شورا و اظهارنظرهایی که در سال اخیر و به دنبال اجرای غیرمنتظره آن به وقوع پیوست پرداخت. مسئله بسیار مهمی که عکس‌العمل‌های داوطلبان کنکور، نمایندگان مجلس، وزرا و صاحب‌نظران امر آموزش را طی سال ۱۳۸۷-۱۳۸۶ برانگیخته، شیوه اعمال شده در پذیرش بومی دانشجویان در سال تحصیلی ۸۷-۸۸ بوده است. بر طبق مصوبه ۸۷/۵/۱، جلسه ۶۲۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی در پاسخ به پیشنهاد ۱۳۸۷/۳/۲۶ وزارت علوم، سازمان سنجش موظف است که با همکاری وزارتخانه‌های علوم و بهداشت حداقل ۶۵٪ از حجم پذیرش دانشجو را به صورت بومی-استانی انجام دهد و دانشگاه آزاد اسلامی هم موظف به انجام همین امر در مورد ۷۰٪ از داوطلبان است. بومی‌گزینی ۴ مرحله استانی، ناحیه‌ای، منطقه‌ای و کشوری دارد که در برخی رشته‌ها مثل هنر بومی‌گزینی کشوری بوده است. این سیاست با موجی از دیدگاه‌های موافق و مخسایت‌الف روبرو شده است. به گونه‌ای که در حال حاضر جهت‌گیری‌های خاصی در میان نمایندگان مجلس، مدیران و مسئولین وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان سنجش آموزش کشور و همچنین اعضای هیات علمی، مدیران و روسای بعضی از دانشگاه‌های معروف و مادر کشور و مدیران و صاحب‌نظران علمی و فرهنگی کشور آغاز شده است (مهرعلی زاده، ۱۳۸۷).

سایت الف-موافقین طرح: موافقین به مزیت‌هایی مانند تمرکززدایی و جلوگیری از مهاجرت (هر سال دانشگاه‌های تهران اکثریت داوطلبان باهوش را جمع می‌کنند در حالی که این افراد می‌توانند در خدمت منطقه خود باشند. بسیاری از داوطلبانی که به تهران آمده‌اند حاضر به بازگشت نیستند و در نتیجه این به توزیع نامتوازن افراد تحصیل کرده در سراسر

کشور منجر می‌شود)، ارتقا ارزش افزوده در مناطق کشور، کاهش هزینه رفت و آمد خانواده‌ها، کاهش آسیب‌های فرهنگی و اخلاقی دختران و پسران دانشجوی.

ب- مخسایت الفین طرح: مخسایت الفان این تصمیم چنین استدلال می‌کنند که این شیوه منجر به بروز آسیب‌هایی مانند عدم رعایت عدالت آموزشی و اجتماعی، (یعنی حذف شهرستان‌ها از دسترسی به دانشگاه‌های تهران و سخت کردن رقابت شهرستانی‌ها در رسیدن به دانشگاه‌ها تهران که این کاملاً به نفع دانش‌آموزان پر امکانات تهرانی است). توجه به کارکردهای سیاسی طرح تا علمی آن (که دانشجویان شهرستانی در امور سیاسی فعالیت‌های می‌کنند و این برای محدود کردن حضور آنها در دانشگاه‌های تهران که کانون فعالیت‌های سیاسی است اتخاذ شده است، هم‌چنین کم‌رنگ ساختن جنبش‌های زنان به دلیل کمیت بالاتر آنان در آموزش عالی)، کاهش همبستگی اجتماعی و ملی اقوام ایرانی، مسائل اقتصادی دولت (مانند تامین خوابگاه برای دانشجویان)، کاهش کیفیت علمی دانشگاه‌ها، نگاه جنسیتی و زمینه‌سازی بی‌عدالتی آموزشی. به گزارش خبرگزاری ایسنا و به نقل از رئیس دانشکده برق دانشگاه صنعتی شریف قبولی ۱۵ نفر داوطلب با رتبه بالاتر از ۳ هزار، ۶ نفر رتبه بالاتر از ۱۰ هزار و ۱ نفر با رتبه بالاتر از ۱۶ هزار، آن هم در رشته برق دانشگاه صنعتی شریف تبدیل به پرحاشیه‌ترین موضوع تاریخ کنکور ایران شد.

در این راستا واکنش جامعه به سیاست بومی‌گزینی کنکور قابل تأمل بود. زیرا که پس از اعلام نتایج آزمون ورودی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در سال ۱۳۸۷ کلماتی مانند حق، اعتراض، مناطق محروم، الزام‌پذیرش دختران در محل سکونت، مهاجرت، دانشگاه‌های برتر، ناحیه، قطب، بوم، مشکلات اجتماعی و اقتصادی خانواده‌ها، جنسیت، نخبه، رقابت، سهمیه‌بندی، عدالت آموزشی و غیره بسیار مطرح گردید.

با توجه به مطالب گفته شده در مورد امر توسعه و لزوم نگاه جامع و کلان برای تحقق قریب به واقع این امر مهم، باید دانسته شود که طرح بومی‌گزینی در راستای کدام یک از مباحث توسعه می‌باشد. در این مقاله به دنبال آن هستیم که نشان دهیم که طرح بومی‌گزینی در راستای سرمایه انسانی است یا سرمایه اجتماعی؟ آیا این طرح تامین‌کننده نیازهای نیروی کیفی است یا هر دو جنبه از سرمایه انسانی؟ آیا هدف آن تأمین نیروی مورد نیاز برای توسعه مناطق مختلف کشور است یا این که بیشتر به دنبال کیفیت نیروی انسانی است

و به رقابت برای افزایش کیفیت توجه‌ای خاص دارد؟ طرح مذکور تا چه حد معطوف به افزایش کیفیت دانشگاه‌ها که زیربنای آموزش کشور محسوب می‌شود بوده است؟ آیا از مصوبه بومی‌گزینی می‌توان به این نتیجه را به دست آورد که مسئولان به دنبال عدالت اجتماعی بوده‌اند؟ آیا توجه مسئولان به رقابت عادلانه میان افراد، با تعریف خود بوده‌اند؟ آیا ایشان مشارکت اجتماعی را به عنوان یکی از مقوله‌های سرمایه اجتماعی که در جستجوی بازی دادن اقبال مختلف اجتماع است، برجسته کرده‌اند؟ چقدر طرح کارگزاران آموزش کشور معطوف به حفظ انسجام اجتماعی و برخورد ایده‌های مختلف بوده است؟ لذا این مسئله از دیدگاه صاحب‌نظران آن‌گونه که در سایت های اینترنتی کشور انعکاس یافته است تحلیل محتوی شده است.

اهداف تحقیق

هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی آسیب‌شناسی و نقاط قوت و ضعف سیاست سازمان سنجش آموزش کشور مبنی بر بومی‌گزینی کنکور کشور بر اساس دیدگاه متخصصان و برنامه ریزان آموزش عالی است. برای تحقق این هدف محقق از دو نظریه به عنوان چارچوب نظری تحقیق استفاده کرده است. براساس پیش‌فرض‌های نظریه سرمایه انسانی، جامعه برای توسعه نیاز به تربیت نیروی انسانی کمی و کیفی دارد و در حال حاضر آموزش عالی در کشور ایران منبع اصلی تامین نیروی تخصصی است. لذا هدف تحقیق عبارتست از: بررسی اهمیت و آسیب‌شناسی شیوه بومی‌گزینی در تامین و تربیت کیفی سرمایه انسانی (مهارت‌های مورد نیاز) کشور، مناطق و استان‌ها. همچنین با توجه به مفروضات نظریه سرمایه اجتماعی جامعه برای توسعه نیاز به طراحی نظام‌هایی دارد که این نظام‌ها بتوانند در تأمین و افزایش مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، همبستگی متقابل مؤثر باشند. مؤسسات آموزش عالی به لحاظ کارکردهای تاریخی، فرهنگی، سیاسی و علمی خود در حال حاضر می‌توانند در کنار دیگر نظام‌های موجود در کشور چنین نقشی در جامعه ایران ایفا نمایند. لذا دومین هدف تحقیق عبارت است از بررسی آسیب‌شناسی سیاست بومی‌گزینی کنکور در تامین سرمایه اجتماعی کشور.

برای بررسی اهداف فوق‌سؤال‌اتی به شرح زیر بررسی خواهد شد:

- ۱- آسیب‌های سیاست بومی‌گزینی کنکور در تأمین مهارت‌های تخصصی مورد نیاز کشور، مناطق و استان‌ها از دیدگاه صاحب‌نظران کدامند؟
- ۲- آسیب‌های سیاست بومی‌گزینی در تربیت کیفی نیروی انسانی مورد نیاز کشور، مناطق و استان‌ها از دیدگاه صاحب‌نظران کدامند؟
- ۳- بر اساس نظرات صاحب‌نظران سیاست بومی‌گزینی در زمینه رقابتی کردن و افزایش سطح علمی دانش‌آموزانچه آسیب‌هایی وارد می‌سازد؟
- ۴- از نظر صاحب‌نظران سیاست بومی‌گزینی چه آسیب‌هایی برای تحقق عدالت آموزشی در کشور، مناطق و استان‌ها به دنبال خواهد داشت؟
- ۵- سیاست بومی‌گزینی در برآورده شدن عدالت اجتماعی چه آسیب‌هایی را به همراه دارد؟
- ۶- بر اساس دیدگاه صاحب‌نظران، آسیب‌های سیاست بومی‌گزینی کنکور برای تقویت مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام و همبستگی متقابل در کشور، مناطق و استان‌ها کدامند؟

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده از نوع تحلیل محتوا با رویکرد کیفی محور می‌باشد. تحلیل محتوی به عنوان یک روش یا تکنیک در تحلیل مسائل آموزشی و اجتماعی است (باردن^۱، ۱۳۷۵).

جامعه آماری و نمونه

در تحقیق حاضر در نظر است تا دیدگاه و نظرات صاحب‌نظران در مجلس، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان سنجش آموزش کشور، اعضای هیات علمی، مدیران و روسای دانشگاه‌های کشور و دیگر فعالان آموزشی و فرهنگی کشور که در رابطه با سیاست بومی‌گزینی نظراتی داشته‌اند بررسی شود. برای دستیابی به این دیدگاهها محتوی سایتهای موجود

^۱Barden

در اینترنت طی سال ۸۶-۸۷ که مطالب مرتبط با سیاست بومی‌گزینی داشته‌اند بررسی شده‌اند.

روش تحلیل محتوا

تحلیل محتوی به عنوان یک روش یا تکنیک در تحلیل مسائل آموزشی و اجتماعی دارای شش مرحله است (باردن^۱، ۱۳۷۵). مراحل اجرای تحلیل محتوی در تحقیق حاضر به شرح زیر خواهد بود.

۱- مشخص کردن جامعه آماری

بررسی حداقل ۴۰ منبع و سایت خبررسانی وابسته به طیف‌ها و جناح‌های سیاسی، علمی و فرهنگی کشور وابسته به:

سایت الف- دولت، مجلس، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، سازمان سنجش آموزش کشور

ب- احزاب مختلف مانند جمعیت ایثارگران، رایحه خوش خدمت، کارگزاران و...

ج- سایت شخصیت‌های سیاسی و علمی و فرهنگی

د- سایت خبرگزاری‌ها (مانند مهر، ایسنا، فارس، تابناک، سایت الف ...)

ه- روزنامه‌های صبح و عصر چاپ کشوری (مانند اعتماد، کارگزاران، کیهان، همبستگی، خراسان و غیره)

۲- مشاهده و مطالعه متن مصاحبه‌ها، اظهار نظرها، نقدها و گزارش ... توسط محقق

۳- تعیین مقوله‌ها (تامین و تربیت نیروی انسانی، رقابتی‌کردن و افزایش سطح علمی دانش-آموزان، عدالت آموزشی، عدالت اجتماعی، تقویت مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام و همبستگی متقابل در جامعه، مناطق و استان‌ها)

۴- تعیین واحد ثبت

۵- شمارش فراوانی

۶- تحلیل کمی و کیفی

روش تحلیل داده‌ها

بعد از تحلیل باز مصاحبه‌ها، اطلاعات بدست آمده از روش تحلیل محتوی، به صورت جملات به واحدهای شمارش مرتبط با مقوله‌های سرمایه انسانی و اجتماعی تقطیع شده و سپس براساس درصد و فراوانی مؤلفه‌ها و شاخص‌های مورد بررسی نوشته شده است.

مؤلفه‌های سرمایه

در تحقیق حاضر دو مقوله تربیت کیفی و تأمین کمی نیروی انسانی برای تحلیل آسیب‌های بومی‌گزینی کنکور بر اساس مبانی سرمایه انسانی بکار گرفته شده است.

جدول شماره ۱. مؤلفه‌های سرمایه انسانی

مقوله سرمایه	واحد ثبت و شمارش
تأمین کیفی نیروی انسانی	۱. بهبود سطح کیفی دانشگاه‌ها ۲. ایجاد امکانات آموزشی با کیفیت ۳. ورود دانشجویان با نمره علمی بالا به دانشگاه
تأمین کمی نیروی انسانی	۱. جذب نیروی آموزش دیده با توجه به نیاز منطقه ۲. گسترش آموزش عالی به سراسر کشور

در تحقیق حاضر مقوله‌های اصلی مانند عدالت اجتماعی، تقویت مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام و همبستگی متقابل برای تحلیل آسیب‌های کنکور، بر اساس مبانی نظری سرمایه اجتماعی بررسی خواهند شد. جدول ذیل مؤلفه‌ها و شاخص‌های مورد بررسی را بر اساس درصد و فراوانی را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۲. مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی

مقوله‌های سرمایه اجتماعی	واحد ثبت و شمارش (مقوله‌های فرعی)
عدالت اجتماعی	عدالت آموزشی دسترسی به امکانات آموزشی رقابتی بهره برداری از توانمندی‌ها و استعدادها خاص دانش‌آموزان ایجاد بستری از رقابت سالم آموزشی بین دانش‌آموزان تقویت انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان برای ورود به مؤسسات آموزش عالی کشور
مشارکت اجتماعی	احساس عدم وجود تبعیض جنسیتی، منطقه‌ای، زبانی و قومیتی فراهم سازی امکان رقابت برای کلیه دانش‌آموزان احساس تعلق اجتماعی، احساس مالکیت بر مؤسسات آموزش عالی

انسیجام اجتماعی	گسترش ارتباطات اجتماعی فراهم سازی فرصت تماس گروه‌های زبانی، قومی و نژادی و فرهنگی
اعتماد اجتماعی	روابط مبتنی بر صداقت و اعتماد متقابل رجحان منافع گروهی و ملی به منطقه ای و محلی و فردی دسترسی آسان ولی مبتنی بر رقابت علمی برای کلیه دانش‌آموزان

تجزیه و تحلیل یافته ها:

سایت الف) از دیدگاه صاحب‌نظران، سیاست بومی‌گزینی در زمینه رقابتی کردن و افزایش سطح علمی دانش‌آموزانچه آسیب‌هایی وارد می‌سازد؟

در این مورد اظهارنظرهای مختلفی ارائه شده که این اظهار نظرها به طور مختصر، حول این محور است که این سیاست رقابت را ناعادلانه‌تر کرده است و به افراد با سطح علمی بالا کمتر اجازه می‌دهد که به دانشگاه‌های مادر و برجسته وارد شده و در نتیجه سطح علمی دانشگاه‌ها کاهش پیدا می‌کند. در اینجا به پاره‌ای از دیدگاه‌ها پرداخته می‌شود.

اعضای هیات علمی

۱۷۰ عضو هیات علمی بزرگترین دانشگاه صنعتی کشور نسبت به اعمال طرح بومی‌گزینی در گزینش دانشجویان در کنکور سال ۸۷ و ادامه آن در سال‌های آینده ابراز نگرانی کرده‌اند. براساس نامه اعضای هیات علمی دانشگاه صنعتی شریف اساساً رقابت علمی هنگامی که از سطح ملی به سطح ناحیه‌ای یا استانی تقلیل می‌یابد، عنصر رقابت تضعیف می‌گردد و منجر به تقلیل سطح علمی پذیرفته شدگان می‌شود.

یکی از کارشناسان آموزشی چنین می‌گوید " براساس مصوبات دولت، داوطلبان کنکور مجاز به انتخاب و ادامه تحصیل در دانشگاه‌های محل سکونت خود می‌باشند و در صورت انتخاب رشته در دانشگاه‌های برتر کشور با موانع سخت سهمیه بندی جنسیتی و سهمیه بندی منطقه‌ای مواجه خواهند شد. بر این اساس دانش‌آموزانی که در کلان‌شهرها زندگی می‌کنند و از نظر شرایط علمی، رتبه کنکور، استعداد تحصیلی در مراتب پایین‌تری نسبت به دانش‌آموزان شهرستانی قرار دارند، فقط به دلیل زندگی در کلان‌شهر و استفاده از امکانات بیشتر کلان‌شهرها در اولویت بوده و می‌توانند در دانشگاه‌های برتر کشور ادامه تحصیل دهند و دانش‌آموزان شهرستانی که با امکانات کمتر در دبیرستان‌ها موفق به کسب رتبه‌های ممتاز در کنکور سراسری شده‌اند حق ورود به دانشگاه‌های برتر را ندارند و

موضوع تأسف بار این که مسئولینی که چنین تصمیماتی را اتخاذ نموده‌اند این شیوه‌گزینش دانشجو را اعمال عدالت آموزشی می‌نامند. آیا این عدالت است که مثلاً دانش آموز زابلی با رتبه ۳۰۰ کنکور حق تحصیل در دانشگاه تهران و یا صنعتی شریف را نداشته باشد و دانش آموزی در شمال تهران ضمن برخورداری از بهترین امکانات آموزشی در دوره دبیرستان با رتبه ۱۰۰۰۰ بجای آن پذیرفته شود. مطمئناً با ادامه چنین روندی خسارات جبران‌ناپذیری بر بنیه علمی آینده کشور زده خواهد شد که جبران آن حتی با صرف هزینه گزاف در آینده به راحتی امکان‌پذیر نخواهد بود" و ادامه می‌دهد: اگر پسران جامعه تا کنون تلاش کافی جهت راهیابی به دانشگاه نداشته‌اند، سهمیه بندی جنسیتی باعث می‌گردد که پسران با اطمینان از سهمیه بالا در کنکور از همین تلاش هم دست برداشته و بدون زحمت کافی وارد دانشگاه شوند و مطمئناً همین موضوع باعث کاهش سطح علمی دانشگاه‌ها خواهد شد. (سایت الف، ۱۳/۸/۸۷)

جمعی از استادان دانشگاه شریف در نامه‌ای به شورای عالی انقلاب فرهنگی نظر خود را این‌گونه بیان می‌نمایند: اساساً رقابت علمی هنگامی که از سطح ملی به سطح ناحیه‌ای یا استانی تقلیل می‌یابد، عنصر رقابت تضعیف می‌گردد و منجر به تقلیل سطح علمی پذیرفته شدگان خواهد شد و بسیاری از داوطلبان ممتاز کشور به خصوص آنان که دارای رتبه‌های دو رقمی و سه رقمی (زیر هزار) هستند، بواسطه آنکه جزء ۲۵٪ اولیه داوطلبان قرار می‌گیرند به راحتی می‌توانند از دانشگاه‌های خوب خارجی پذیرش همراه با بورس تحصیلی اخذ نمایند حال بسیاری از اینان عملاً از پذیرش در رشته‌های ممتاز خارج از ناحیه خود در داخل کشور محروم خواهند بود و ترغیب به خروج از کشور می‌شوند و این سطح علمی دانشگاه‌ها را کاهش می‌دهد و موجب خروج سرمایه‌های ملی از کشور می‌شود.

یکی از اساتید دانشکده برق دانشگاه شریف با اشاره به پذیرش دانشجو براساس بومی‌گزینی، اظهار می‌نماید که در این طرح دانش‌آموزان در ۹ ناحیه مختلف رقابت می‌کنند نه در سطح کشور، بنابراین این موضوع به طور طبیعی به تضعیف عامل رقابت می‌انجامد و نتیجه عینی آن اینگونه می‌شود که رتبه‌های بالاتر و دانش‌آموزان مطلوب‌تر در رشته محل‌های برتر پذیرفته نمی‌شوند ولی در مقابل دانش‌آموزان ضعیف‌تر امکان پذیرش در رشته

محل‌های مطلوبتری را دارند و در واقع این سیستم شانس این دسته از دانش‌آموزان را به شدت کاهش داده است. (ایسنا، ۸۷/۶/۱۸)

فعالان فرهنگی، آموزشی:

رئیس گروه زنان انجمن جامعه شناسی ایران اعمال سهمیه‌بندی‌های گوناگون را عامل افت سطح علمی دانشگاه‌ها دانست و افزود:

علت اعمال این سهمیه‌بندی‌ها جلوگیری از افت تحصیلی دانشگاه‌ها عنوان می‌شود، در حالی که طی این سال‌ها با انواع سهمیه‌بندی‌ها سطح دانشگاه‌ها پایین آمده است. گرچه با توجه به شواهد نمرات درسی دختران بهتر از پسران است، تازه دو یا سه سال بود که به علت حضور دختران کیفیت درس هم بالا رفته بود. اگر در سطح کلان نگاه کنیم آیا بازنشستگی ۵۰ استاد باتجربه، افت تحصیلی به وجود نمی‌آورد؟ هیچ کدام از این دلایل منطقی نیست. این استاد بازنشسته دانشگاه علامه، درباره تاریخچه بومی‌گزینی گفت: بعد از انقلاب بحثی در جامعه شناسی آموزش و پرورش تحت عنوان برابری فرصت‌ها از سوی جامعه‌شناسان انتقادی و چپ مطرح شد. جمهوری اسلامی هم تلاش کرد از طریق برابری فرصت‌ها، عدالت اجتماعی را ایجاد کند. بر همین اساس سهمیه‌بندی‌های مناطق محروم یا مربوط به رزمندگان، شهدا و کسانی که در نهضت سوادآموزی کار می‌کردند را قائل شد. در واقع دانشگاه تبدیل به پاداش شد. سهمیه‌بندی‌های بعد از انقلاب به ضرر خیلی از خود این افراد هم شد چرا که مریض بودند یا سن بالا داشتند و یا اینکه توانایی رقابت نداشتند و مجموعه این سهمیه‌بندی‌ها باعث افت دانشگاه‌ها شد. در آن زمان اعتراضات بسیاری مبنی بر این‌که دانشگاه پاداش نیست، چون با این سهمیه‌بندی‌ها از لحاظ علمی افت می‌کند، به عمل آمد. در مورد سهمیه مناطق هم باید کیفیت مدارس مناطق محروم را بهبود بخشیده و دانشگاه‌های مناسب با آن منطقه ساخته شود. (خبرنامه امیرکبیر، ۸۷/۸/۳).

ب) آسیب‌های سیاست بومی‌گزینی کنکور در تامین مهارت‌های تخصصی مورد نیاز کشور، مناطق و استان‌ها کدامند؟

دولت:

وزیر بهداشت به در اظهاری به ایرنا و به نقل از روزنامه آفرینش (۸۷/۷/۳) چنین گفت "هدف از بومی‌گزینی تربیت و جذب نیرو در مناطق مورد نیاز کشور است و ادامه داد، کمترین آمار بی‌کاری در کشور متعلق به دانش‌آموختگان دانشگاهی وزارت بهداشت است بنابراین باید نیروهایی را تربیت کنیم که برای فعالیت در مناطق مورد نیاز کشور نیز کارایی لازم را داشته باشند. به گفته لنگرانی، طی سه سال گذشته حدود ۴۲ هزار نفر از دانش‌آموختگان دانشگاهی وزارت بهداشت استخدام شدند که در برخی استان‌ها ۷۰ درصد این افراد بومی هستند."

در این میان دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در حاشیه همایش آشنایی با پایگاه استنادی علوم جهان اسلام در جمع خبرنگاران و به نقل از روزنامه ایران، مورخ ۸۷/۸/۹، چنین گفت: "مصوبه بومی‌گزینی پذیرش دانشجو اشکال جدی ندارد و مسئولان آموزشی نباید راضی شوند که استعدادهای خوب و نخبگان، مناطق بومی خود را خالی کنند."

معاون سازمان سنجش آموزش کشور، اظهار نمود: تشدید مهاجرت به شهرهای بزرگ و کمبود نیروی انسانی متخصص در مناطق ۲ و ۳ از جمله مشکلات این مناطق است که منجر به طرح پذیرش بومی دانشجویان شده است. (سایت الف ۸۷/۸/۱۳)

اما این اظهارات با پاسخ‌هایی از طرف کارشناسان و فعالان روبرو شد:

یکی از اساتید دانشکده برق دانشگاه شریف در مصاحبه با ایسنا چنین گفت: این طرح با توجه به اینکه فاصله بین شهرستانها و مرکز زیاد است نمی‌تواند در زمینه مهارت‌های تخصصی افراد تغییر چشمگیری ایجاد کند و بیشتر فاصله آنها را با آنچه در مرکز اتفاق می‌افتد زیاد می‌کند. (۸۷/۶/۱۸)

یکی از کاربران اینترنت در این مورد چنین می‌گوید: اگر کشور ما به گونه‌ای بود که مناطق آن از جهت توسعه، توازن قابل قبولی داشت، (مانند انگلستان که من الان هستم) بهانه‌هایی نظیر خوابگاه شاید منطقی جلوه می‌کرد، اما در جایی که تمام سرمایه‌های علمی و غیر علمی در تهران و چند شهر دیگر متمرکز شده، این کار باعث می‌شود که دانشجویان شهرستانی در دانشگاه‌های با کیفیت پائین محل سکونت خود درس بخوانند و لذا شاهد

رشدی هم در آینده نباشیم و تهرانی‌ها هم خودشان از امکانات خودشان بهره‌مند شوند .
(سایت الف، ۸۷/۸/۱۳)

به طور خلاصه در مورد این طرح توسط فعالان فرهنگی و سیاسی و آموزشی نظرات متفاوتی ابراز شده است در این تحقیق پس از قرائت آزاد و شناور نوشتار مربوط به این طرح، به انتخاب مدارک و خزانه مورد نیاز برای تحلیل پرداخته شد. پس از آن اقدام به کدگذاری مقوله‌های سرمایه اجتماعی و بیان آنها به صورت درصد و فراوانی شد.

ج) آسیب‌های سیاست بومی‌گزینی در تربیت کیفی نیروی انسانی مورد نیاز کشور، مناطق و استان‌ها از دیدگاه صاحب‌نظران کدامند؟

اعضای هیات علمی

عضوی از اعضای هیئت علمی دانشگاه با اشاره به بحث اشتغال فارغ‌التحصیلان در بحث بومی‌گزینی گفت: مراکز توسعه فنی و اقتصادی ما در شهرهای بزرگ قرار گرفته‌اند و از آنجا که این مراکز با سرمایه‌های ملی کشور تأسیس شده‌اند، بنابراین بهتر است عرضه امکانات آن نیز در سطح ملی باشد، در واقع اگر یک دانش‌آموز مستعد از یک شهرستان کوچک به یک شهر بزرگ می‌آید و در آنجا مشغول به تحصیل و پس از آن در یک مرکز علم و فناوری بزرگ کار می‌کند، این مسئله به نفع توسعه کشور است تا اینکه یک فرد کم استعدادتر از همان ناحیه در آن مرکز مشغول به کار شود.

وی تأکید کرد: باید درب دانشگاه‌های بزرگ و برتر بر روی استعدادهای مختلف به فراخور توانشان از هر کجای کشور در سطح ملی باز باشد تا فرد مستعد مستقل از ناحیه خویش در دانشگاه برتر تحصیل کرده و در یک مرکز علم و فناوری ممتاز نیز به فعالیت مشغول شود. (ایسنا، ۸۷/۶/۱۸)

تعدادی از استادان شریف در محسایت الفت با این طرح در نامه‌ای به رئیس سازمان سنجش چنین نوشتند:

بسیاری از داوطلبان ممتاز کشور به خصوص آنان که دارای رتبه‌های دو رقمی و سه رقمی (زیر هزار) هستند، بواسطه آنکه جزء ۲۵٪ اولیه داوطلبان قرار می‌گیرند به راحتی می‌توانند از دانشگاه‌های خوب خارجی پذیرش همراه با بورس تحصیلی أخذ نمایند. حال بسیاری از اینان عملاً از پذیرش در رشته‌های ممتاز خارج از ناحیه خود در داخل کشور

محروم خواهند بود و ترغیب به خروج از کشور می‌شوند و این سطح کیفی دانش را پایین می‌آورد. و ادامه می‌دهند: از نظر نگارندگان هدف اصلی آموزش عالی کشور رشد و شکوفایی استعداد های جوانان ایران و کسب مهارت‌های لازم برای فعالیت در جهت آبادانی، توسعه اقتصادی، اجتماعی و انسانی کشور مستقل از بوم، استان، خانواده یا قومیت این جوانان می‌باشد. (ایسنا، ۸۷/۷/۲۹)

جدول ۳: تحلیل محتوای دیدگاه‌های مرتبط با بوی‌گزینی کنکور با توجه به نظریه سرمایه انسانی

عبارت نمونه	نمونه کلمات	مخالفان		موافقان		مقوله‌ها	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
این طرح سطح علمی دانشگاه‌ها را پایین می‌آورد	کاهش سطح علمی دانشگاه‌ها، ضعف بنیه علمی، کاهش اعتبار بین المللی،	۸۶٪	۱۸	۱۴٪	۳	تربیت کیفی نیروی انسانی	نظرات مجلس شورای اسلامی
این طرح در زمینه تامین مهارت‌های مورد نیاز موثر است.	عدم وجود ظرفیت، ناهماهنگی امکانات، عدم توازن توسعه؛	۱۲٪	۱	۸۸٪	۸	تامین کمی نیروی انسانی	
این طرح مشکلات روانی ناشی از دوری خانواده را کم و بازدهی را افزایش می‌دهد.	کاهش سطح علمی دانشگاه‌ها، ضعف بنیه علمی، کاهش اعتبار بین المللی؛	۰	۰	۱۰۰	۱۰	تربیت کیفی نیروی انسانی	نظرات دولت، سازمان سنجش، وزارت علوم و فناوری، شورای عالی انقلاب فرهنگی
این طرح در زمینه تامین مهارت‌های مورد نیاز بسیار مؤثر است.	عدم وجود ظرفیت، ناهماهنگی امکانات، نامتوازن بودن توسعه؛	۰	۰	۱۰۰٪	۵۳	تامین کمی نیروی انسانی	
این طرح سطح علمی دانشگاه‌ها را پایین می‌آورد.	کاهش سطح علمی دانشگاه‌ها، ضعف بنیه علمی، کاهش اعتبار بین المللی؛	۸۹٪	۲۳	۱۱٪	۳	تربیت کیفی نیروی انسانی	نظرات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (اساتید، دانشجویان، رؤسا و معاونین دانشگاه‌ها)
ظرفیت لازم برای جذب مهارت‌ها وجود ندارد.	عدم وجود ظرفیت، ناهماهنگی امکانات، عدم توازن توسعه؛	۶۷٪	۱	۳۳٪	۲	تامین کمی نیروی انسانی	

نظرات فعالان فرهنگی، سیاسی، آموزشی، اجتماعی و فرهنگی)	تربیت کیفی نیروی انسانی	۰	۱۰۰	۲۳	۱۰۰٪	کاهش سطح علمی دانشگاه ها، ضعف بنیه علمی، کاهش اعتبار بین المللی؛	این طرح سطح علمی دانشگاه ها را پایین می آورد.
	تأمین کمی نیروی انسانی	۲	۶۷٪	۱	۳۳٪	عدم وجود ظرفیت، ناهماهنگی امکانات، عدم توازن توسعه؛	ظرفیت لازم برای جذب مهارتها وجود ندارد.
نظرات مردم، داوطلبان، خانواده ها	تربیت کیفی نیروی انسانی	۱	۵	۲۰	۹۵	کاهش سطح علمی دانشگاه ها، ضعف بنیه علمی، کاهش اعتبار بین المللی؛	این طرح سطح علمی دانشگاه ها را پایین می آورد.
	تأمین کمی نیروی انسانی	۲	۱۰۰	۰	۰	عدم وجود ظرفیت، ناهماهنگی امکانات، توسعه نامتوازن؛	

تحلیل محتوای دیدگاه های مرتبط با بوی گزینی کنکور با توجه به نظریه سرمایه اجتماعی

نظرات نمایندگان مجلس شورای اسلامی

رئیس کمیسیون آموزش مجلس در مصاحبه‌ای با ایسنا به تاریخ ۸۷/۷/۳۰ با فاصله گرفتن از طرح شورای عالی انقلاب فرهنگی (بیان این امر که طرح مربوط به شورا است و نه کمیسیون آموزش) و بدون اظهار نظر صریح در مورد بخش جنسیتی آن چنین گفت: به نظر من و بسیاری از اعضای کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس این است که هیچ گونه طرحی نباید موجب شود دانش آموزان کشور ما از دسترسی به دانشگاه ها و رشته های برتر و مادر در کشور محروم شوند.

نماینده مردم محلات و دلیجان در مجلس، طرح "الزام دانشگاه‌ها به پذیرش دانشجویان دختر در محلی که سکونت می‌کنند را به منزله الزام سازمان سنجش و مجموعه آموزش عالی برای اندیشیدن تمهیداتی دانست که دانشجویان دختر حتی الامکان در محل زندگی خودشان تحصیل کنند و گفت: برخی از داوطلبان در کنکور سراسری امسال رتبه های خوبی داشتند اما به دلیل اینکه به صورت ناحیه‌ای و استانی انتخاب رشته نکرده بودند،

قبول نشده بودند و حقشان تضییع شد. طرح جدید جمعی از نمایندگان مجلس از این مشکل جلوگیری می‌کند. (خبرنامه امیرکبیر، ۸/۳/۸۷).

جدول شماره ۴. تحلیل محتوای نظرات نمایندگان مجلس شورای اسلامی

مقوله‌ها	موافقان		مخسایات الفان		عبارت نمونه
	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد	
عدالت اجتماعی	۲۰	۲۴	۶۳	۷۶	طرح نخبه‌ها را از ورود به دانشگاه‌های مادر باز می‌دارد، باید امکانات آموزشی برای همه یکسان باشد، طرح با یک سری تغییرات جزئی می‌تواند در راستای عدالت آموزشی باشد.
انسجام اجتماعی	۰	۰	۰	۰	برخورد عقابیده‌بوم، بحث، نظرات متفاوت، تفاوت فرهنگی
مشارکت اجتماعی	۲	۶۷	۱	۳۳	دختر، پسر، خواهر، خانواده، محدودیت، پذیرش جنسیتی، محل سکونت، اندوز، حذف، علاقه
اعتماد اجتماعی	۶	۲۴	۱۹	۷۶	جوسازی، اعتراض، اطلاع‌رسانی، اطمینان، بی‌پاسخ ماندن، تحقیق و تفحص، بررسی، اصلاح، کاذب، شوک، ابهام، هماهنگی، مشورت، سؤال

نظرات دولت، سازمان سنجش، شورای عالی انقلاب فرهنگی وزیر علوم در مصاحبه با ایسنا در ۸۷/۷/۲۶ با اشاره به این‌که نباید شهرستانی‌ها را از ورود به دانشگاه محروم کرد، بیان داشت: "بومی‌گزینی خیلی به عدالت نزدیک است، هر چند کیفیت آموزش و پرورش در همه کشور یکسان نیست."

مخبردر تأکید بر این امر و حمایت از دوستان دولتی خود در نشستی با دبیران گروه‌های اجتماعی و آموزشی رسانه‌ها درباره بومی‌گزینی در کنکور ۸۷ و اعتراضاتی که به آن شد، گفت: "بومی‌گزینی در کل کشور به نفع کشور است، خارج کردن استعدادها از استان‌ها ظلم به استان‌هاست. استعدادها باید در شهرستان‌ها و استان‌ها بمانند و خدمت کنند. دانشگاه‌های استان‌های ما چیزی از دانشگاه‌های تهران کم ندارند. دانشگاه اصفهان، دانشگاه شیراز، مشهد، اهواز و... فاصله زیادی با دانشگاه‌های تهران ندارند."

مفوله‌ها	موافقان		مخسایات الفان		عبارت نمونه
	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد٪	
عدالت اجتماعی	۱۰۳	۱۰۰	۰	۰	طرح بسیار به عدالت نزدیک است، اعتراضات وارد نیست، افراد درست انتخاب رشته نکرده اند، این طرح به توسعه هماهنگی کمک می‌کند.
انجام اجتماعی	۰	۰	۰	۰	برخورد عقاید، بوم، بحث، نظرات متفاوت، تفاوت فرهنگی
مشارکت اجتماعی	۱۰	۱۰۰	۰	۰	این طرح باعث تضییع حقوق دختران نمی‌شود و برای خود آنها خوب است.
اعتماد اجتماعی	۱۳	۹۳	۷	۱	تمام مطالب مربوط به طرح در دفتر چه کنکور آمده است، جوسازی ها علیه سازمان سنجش کاذب است.

دیدگاه اعضای هیات علمی، دانشجویان، روسای و معاونین دانشگاه‌ها

یکی از اساتید دانشکده برق دانشگاه شریف با انتقاد نسبت به اعمال طرح بومی‌سازی پذیرش دانشجو در کنکور سال جاری، گفت: اعمال طرح بومی سازی و ناحیه‌بندی کشور در پذیرش دانشجو به زیان دانشگاه‌های کشور است. وی تصریح کرد: ممکن است گفته شود که در این طرح به دنبال ایجاد عدالت در گزینش دانشجو هستیم به عبارتی داوطلبان مناطق محروم با شرایط سهل تری در دانشگاه‌ها پذیرفته می‌شوند که این مساله با تقسیم کشور به مناطق ۳ گانه تأمین شده بود. اما در طرح موجود ۲۰ درصد ظرفیت رشته‌ها به استانی، ناحیه و قطبی و ۸۰ درصد به بومی تعلق گرفته است. وی با ذکر مثالی در این باره ادامه دارد: به عنوان نمونه در یکی از رشته‌های دانشگاه صنعتی شریف که دارای ۱۵۰ ظرفیت است، اگر نسبت ۲۰ به ۸۰ را مفروض قرار دهیم، ۱۲۰ نفر از ظرفیت این رشته محل به روی داوطلبان ناحیه یک باز است و ۳۰ نفر مابقی بر روی کل کشور و مابقی ناحیه‌ها باز خواهد بود. از طرف دیگر در مابقی ناحیه‌ها نیز دارای مناطق سه گانه هستیم،

اگر به فرض این مناطق را مساوی تقسیم کنیم، نهایتاً ۱۰ ظرفیت برای مابقی کشور و شاگرد اول‌های شهرستان‌های دیگر از منطقه یک باقی می‌ماند و این مسئله در عمل باعث می‌شود که مثلاً یک فرد با رتبه ۲ رقمی در سایر نواحی - به غیر از ناحیه یک - در دانشگاه صنعتی شریف پذیرفته نشود.

این استاد دانشگاه تأکید کرد: با این طرح ما درب دانشگاه‌های بزرگ و ممتاز را بر روی دانش‌آموزان ممتاز و مستعد کشور که در خارج از ناحیه آن دانشگاه قرار دارند، می‌بندیم. وی با تأکید بر اینکه عدالت به این معناست که هر کس در جایگاه خودش قرار گیرد، گفت: به عبارت دیگر بر اساس تعریف عدالت، یک دانشجوی ممتاز شهرستانی باید این شانس را داشته باشد که در یکی از دانشگاه‌های ممتاز کشور تحصیل کند. به عبارتی ممتازترین دانشجو باید بتواند در ممتازترین دانشگاه کشور تحصیل کند و برعکس. (ایسنا، ۸۷/۶/۱۸)

عضوی از اعضای هیئت علمی دانشگاه با اشاره به بحث اشتغال فارغ‌التحصیلان در بحث بومی‌گزینی گفت: مراکز توسعه فنی و اقتصادی ما در شهرهای بزرگ قرار گرفته‌اند و از آنجا که این مراکز با سرمایه‌های ملی کشور تاسیس شده‌اند، بنابراین بهتر است عرضه امکانات آن نیز در سطح ملی باشد، در واقع اگر یک دانش‌آموز مستعد از یک شهرستان کوچک به یک شهر بزرگ می‌آید و در آنجا مشغول به تحصیل می‌شود و سپس در یک مرکز علم و فناوری بزرگ کار می‌کند، این مساله به نفع توسعه کشور است تا این‌که یک فرد کم‌استعدادتر از همان ناحیه در آن مرکز مشغول به کار شود.

وی تأکید کرد: باید درب دانشگاه‌های بزرگ و برتر بر روی استعدادهای مختلف به فراخور توانشان از هر کجای کشور در سطح ملی باز باشد تا فرد مستعد مستقل از ناحیه خویش در دانشگاه برتر تحصیل کرده و در یک مرکز علم و فناوری ممتاز نیز به فعالیت مشغول شود. (ایسنا، ۸۷/۶/۱۸)

تعدادی از استادان شریف در محسایت الفت با این طرح در نامه‌ای به رئیس سازمان سنجش چنین نوشتند:

بسیاری از داوطلبان ممتاز کشور به خصوص آنان که دارای رتبه‌های دو رقمی و سه رقمی (زیر هزار) هستند، بواسطه آنکه جزء ۲۵٪ اولیه داوطلبان قرار می‌گیرند به راحتی می‌توانند از دانشگاه‌های خوب خارجی پذیرش همراه با بورس تحصیلی‌اخذ نمایند حال

بسیاری از اینان عملاً از پذیرش در رشته‌های ممتاز خارج از ناحیه خود در داخل کشور محروم خواهند بود و ترغیب به خروج از کشور می‌شوند و این سطح کیفی دانش را پایین می‌آورد. و ادامه می‌دهند: از نظر نگارندگان هدف اصلی آموزش عالی کشور رشد و شکوفایی استعداد های جوانان ایرانیو کسب مهارت‌های لازم برای فعالیت در جهت آبادانی، توسعه اقتصادی، اجتماعی و انسانی کشور مستقل از بوم، استان، خانواده یا قومیت این جوانان می‌باشد (ایسنا، ۸۷/۷/۲۹).

یکی از اساتید دانشکده برق دانشگاه شریف با اشاره به تنوع قومی کشور، گفت: کشور ایران دارای اقوام ایرانی متنوع است که یکی از ابزار رشد فرهنگ و همبستگی ملی ما ارتباط و تعامل اقوام ایرانی با یکدیگر است. اما با وجود این طرح تصور کنید که هر فردی در شهرستان خود تحصیل کند، کار کند و به جای دیگری نرود آیا این مساله به سود کشور است؟ همان طور که بیان شد این طرح کشور را به ۹ ناحیه مجزا از هم تقسیم کرده و سطح رقابت را پایین می‌آورد و ارتباط میان اقوام ایرانی را کم می‌کند. وی دانشگاه، تحصیل و فرهنگ را از مهمترین ابزارهای ارتباط اقوام ایرانی با یکدیگر دانست و گفت: این طرح از نظر فرهنگی دیواربین اقوام مختلف و نواحی بزرگ کشور ایران می‌کشد (ایسنا، ۸۷/۶/۱۸).

یکی از اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران در مورد علل مطرح شدن چنین طرح‌هایی افزود: به طرح بومی سازی می‌توان به صورت‌های مختلف نگاه کرد و هر دو طرح سهمیه بندی و بومی سازی جنسیتی به دنبال کاهش آسیب‌هایی‌اند که دلیل آنها درست ارزیابی نشده است. دلیل این آسیب‌ها ورود دختران به دانشگاه نیست، بلکه مسائلی است که با ورود مدرن‌تیه می‌آیند. ما می‌خواهیم مدرن‌تیه را داشته باشیم، اما بخش منفی آن را نمی‌خواهیم. سهمیه بندی جنسیتی یا بومی سازی پاسخ‌های غلط به آسیب‌هایی است که واقعاً وجود دارند، چون ما جنبه‌های بد مدرن‌تیه را نادیده می‌گیریم و نمی‌خواهیم ولی در نهایت این‌ها به شکل معکوس ضربه می‌زنند. بدترین پیامد در نتیجه اجرا شدن این طرح‌ها ضربه به انسجام ملی است (امیرکبیر، ۸۷/۷/۲۰).

جدول شماره ۶. تحلیل محتوای نظرات دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی (اساتید، دانشجویان، رؤسا و معاونین دانشگاه‌ها)

مقوله‌ها	موافقان		مخسایات الفان		نمونه کلمات	عبارت نمونه
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد		
عدالت اجتماعی	۷	۱۰	۶۰	۹۰	حق، اعتراض، رقابت، محروم، فرصت، تهران، شهرستان، استان، تضییع، ضایع، امکانات، ظلم، مستعد	طرح رقابت را ناعادلانه می‌کند، این طرح علاوه بر اینکه مشکل امکانات کمتر را حل نمی‌کند بلکه آن را نهادینه می‌کند.
انسجام اجتماعی	۰	۰	۱۷	۱۰۰	برخورد عقاید، بوم، بحث، نظرات متفاوت، تفاوت فرهنگی	این طرح دیواری است بین اقوام و فرهنگ‌های مختلف، سیستم متمرکز آموزشی به یکپارچگی کمک می‌کند.
مشارکت اجتماعی	۶	۲۳	۲۰	۷۷	دختر، پسر، خواهر، خانواده، محدودیت، پذیرش جنسیتی، محل سکونت، آرزو، حذف، علاقه	افراد دانشگاه‌ها را ملک دولت می‌بینند.
اعتماد اجتماعی	۰	۰	۱۲	۱۰۰	جوسازی، اعتراض، اطلاع‌رسانی، اطمینان، بی‌پاسخ ماندن تحقیق و تفحص، بررسی، اصلاح، کاذب، شوک، ابهام، هماهنگی، مشورت، سؤال	اهالی دانشگاه با شنیدن این خبر دچار شوک شدند، افزایش ظرفیت دانشگاه‌ها به دلیل سوء عملکرد دولت و مجلس است.

دیدگاه فعالان فرهنگی، سیاسی، آموزشی، اجتماعی

کارشناسی آموزشی در مورد پدیده مهاجرت (که موافقان طرح، تحدید آن را یکی از نقاط قوت طرح می‌دانند) می‌گوید:

"با توجه به اینکه دانشگاه‌های برتر کشور در تهران و چند کلان‌شهر دیگر با سرمایه‌های ملی ساخته شده‌اند، اختصاص این دانشگاه‌ها به ساکنین کلان‌شهرها، برخلاف عدالت می‌باشد و باید از آن جلوگیری نمود. به عنوان مثال آیا میتوان طرحی را اجرا نمود که بیماران شهرستانی را از دستیابی به بیمارستان‌های برتر در تهران محروم نمود و آنها را مجبور نمود در بیمارستان‌های مناطق خود به درمان بیمارشان اقدام نمایند" (سایت الف ۸/۱۳/۸۷).

"کلیه صاحب‌نظران پدیده مهاجرت را نتیجه توزیع ناعادلانه ثروت و امکانات عمومی، عدم بسط یکسان عدالت اجتماعی به میزان مطلوب در کلیه شهرهای کشور و همچنین تغییر شیوه زندگی از روستایی-شهری به شهری عنوان نموده‌اند. متأسفانه به دلیل توزیع ناعادلانه ثروت و امکانات بین استان‌های مختلف کشور بر اساس جمعیت آنها و اختصاص

بخش اعظمی از بودجه کشور به برخی از کلان‌شهرها از جمله تهران، اصفهان و...، و افزایش یکسان جمعیت در سراسر کشور، باعث گردید که به دلیل نبود شغل مناسب در استان‌های محروم، مردم اقدام به مهاجرت به این کلان‌شهرها نمایند. در این میان شهر تهران با مرکزیت اقتصادی، سیاسی، صنعتی، فرهنگی و... (که هیچ پایتختی در دنیا مشابه آن نیست) زمینه بیشترین مهاجرت را فراهم نموده است. متأسفانه دفاتر مرکزی و ستادی اکثر شرکت‌های دولتی که تمام فعالیت‌های آنها در اقصی نقاط ایران می‌باشد، در تهران متمرکز شده است و همین امر ضمن تشدید پدیده مهاجرت باعث تردد مستمر کارکنان دولت به پایتخت گردیده است. جهت رفع این معضل، آقای احمدی نژاد ریاست جمهوری در سال ۱۳۸۴، دستور انتقال دفاتر شرکت‌های دولتی از تهران به استان‌های محل فعالیتشان را صادر کرد که می‌توانست بسیار موثر باشد و بر اجرای آن بارها تأکید نمودند ولی این دستور هیچ‌گاه اجرا نگردید و به فراموشی سپرده شد. با توجه به موارد فوق مشخص می‌گردد که بومی سازی دانشگاه‌ها تأثیری در کاهش پدیده مهاجرت ندارد و برای رفع پدیده مهاجرت اقدامات زیربنایی دیگری باید اجرا شود. ضمناً بیش از ۸۰ درصد مسئولین کشور که در تهران زندگی می‌کنند شهرستانی می‌باشند و خودشان به هیچ عنوان حاضر به بازگشت به شهرستان‌های زادگاهشان نیستند. امام علی (ع) می‌فرمایند: "الْأَسُّ بِأَمْزَائِهِمْ أَشْبَهُ مِنْهُمْ بِأَبَائِهِمْ؟" یعنی: مردم به والیان خود شبیه ترند تا به پدران خود. وقتی تمام مسئولین خود حاضر به زندگی و بازگشت به شهرستان‌های زادگاهشان نیستند، چگونه انتظار می‌رود مردم شهرستان‌ها بنا به ضرورت و جهت دستیابی به امکانات بهتر زندگی مهاجرت نمایند؟ (سایت الف، ۸۷/۸/۱۳).

کارشناس دیگری با اشاره به ماهیت وجودی چنین طرحی می‌گوید: نظام سهمیه بندی با هدف اجرای عدالت اعمال می‌شود، اما همین نظام سهمیه بندی در ذات خود باعث ایجاد تبعیض و بی‌عدالتی‌های بزرگ و سرچشمه استفاده از رانت است. سهمیه بندی مربوط به شرایط اضطراری است و تداوم نظام سهمیه بندی در شرایط عادی اوضاع را بحرانی‌تر می‌کند. به عنوان مثال سهمیه بندی ورود داوطلبان به دانشگاه‌ها در سال‌های اول انقلاب تا حدودی پذیرفتنی بود. اما در حال حاضر بین سطح دانش آموزان در مناطق مختلف کشور تفاوت وجود دارد و با گذشت ۳۰ سال از آن زمان تداوم سهمیه بندی درست و صحیح

نمی‌نماید و به جای آن بایستی مسئولان سعی کنند که تفاوت بین سطوح آموزشی در مناطق مختلف کشور را از بین ببرند. به طور مثال هم اکنون هم ما شاهد بروز چنین مشکلاتی هستیم، چرا که متأسفانه کیفیت آموزشی در مناطق محروم حومه تهران به مراتب از کیفیت آن در استان سیستان و بلوچستان پائین‌تر است. مسئولان نه تنها نتوانستند که این کیفیت را ارتقا ببخشند بلکه باعث نزول آن هم شده‌اند. بنابراین همه نظام‌های سهمیه‌بندی اعم از اقتصادی، فرهنگی و آموزشی باعث ایجاد تبعیض بین شهروندان و برخورداری عده-ای از رانت‌های دولتی و گسترش بروکراسی می‌شود که به نظر بنده تمامی این سهمیه‌بندی‌های با موضوع عدالت محوری باید برچیده شود (مردم‌سالاری، ۱۳۷۶/۶/۲۱).

از دیگر پژوهشگران حوزه جامعه‌شناسی و آسیب‌شناسی اجتماعی درباره پذیرش دختران در محل سکونتشان گفت: ممکن است این طرح از نظر عاطفی برای یک دختر دانشجوی خوب باشد ولی جلوی رشد اجتماعی وی را می‌گیرد. وی با اشاره به اینکه دختران دانشجوی باید بتوانند خارج از خانواده روی پای خود بایستند، تصریح کرد: دختران دانشجوی باید احساس کنند که عضوی از این جامعه هستند و بتوانند در شهرهای بزرگ مستقل زندگی کنند. این آسیب‌شناس گفت: به دلیل ناهنجاری‌های اجتماعی در شهرهای بزرگ و مشکلات خوابگاه، در ابتدا این طرح بسیار پسندیده است ولی خانواده‌ها می‌توانند با آگاه کردن فرزندان خود نسبت به انحرافات اجتماعی، زمینه را برای اجتماعی شدن آنها فراهم کنند (خبرنامه امیر کبیر، ۱۳۷۷/۷/۲۰).

حقوقدانی در نشست کمیته زنان ادوار تحکیم وحدت، در بررسی موضوع سهمیه بندی جنسیتی می‌گوید "مهاجرت از مرکز به پیرامون، دو اثر برای دختران دارد که صرف نظر از ایجاد تغییرات در جامعه، خارج شدن از کنترل دولت و خانواده است" (ادوار نیوز، ۱۳۷۸/۳/۸).

پیامبر اکرم (ص) در خصوص طلب کسب علم و دانش فرموده اند: "طلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمة" یعنی: طلب علم بر هر مرد و زن مسلمان واجب است. ایشان در جای دیگری می‌فرمایند: "اطلبوا العلم و لوبالصین". یعنی در طلب علم باشید هر چند در کشور چین یافت شود. اهمیت کسب علم در اسلام آنقدر بالاست که پیامبر اسلام آن را برای کلیه مسلمین (اعم از زن و مرد) واجب و آنها را به کسب علم هر چند در کشور چین

تشویق می کنند. اگر مشکلات کسب علم در کشور چین را در ۱۴۰۰ سال پیش با امکانات آن زمان با مشکلات تحصیل دانشجویان در کشورشان در شهرهایی غیر از شهرهای محل سکونت خود در حال حاضر مقایسه کنیم، متوجه می شویم سهمیه بندی بومی و جنسیتی دانشگاه های کشور به بهانه مشکلات خوابگاه و یا دوری دانشجویان از خانواده ها تا چه اندازه مخسایات الفت واضح با این فرمایش رسول اکرم می باشد. امام علی علیه السلام می فرمایند: "الشخص فی طلب العلم کالمجاهد فی سبیل الله" یعنی: "آنکه به جستجوی علم برخیزد، همچون مجاهد در راه خدا است". و در جای دیگری می فرمایند: "اغد عالما او متعلما، و لا تکن الثالث فتعطب" یعنی "یا دانا باش، یا جوینده دانایی و جز این دو مباش که هلاک خواهی شد." حال اگر دختران امروز با تلاش بیشتر در راه کسب علم (که به فرمایش مولای متقیان همان مجاهدت در راه خداست) از پسران پیشی گرفتند، باید با اجرای سهمیه بندی جنسیتی آنها را از کسب علم و دانش در دانشگاه های کشور محروم ساخت؟ و یا با اعمال سهمیه بندی منطقه ای دانشجویان مستعد و زحمتکش شهرستانی را از دستیابی به دانشگاه های برتر کشور محروم کرد؟ پیامبر اکرم (ص) بخشی از اوقات خود را برای آموزش زنان اختصاص داده بود. بخاری روایت کرده است که زنان به پیامبر گفتند: مردان در استفاده از محضر شما بر ما پیشی گرفته اند پس خود روزی را به ما اختصاص بدهید. آن حضرت قبول کرد و روزی را به ایشان اختصاص داد و در آن روز به وعظ و ارشاد آنان می پرداخت (صحیح بخاری، ج ۱، ص ۳۰) در جنگ های اسلام نیز بسیاری از کارها را زنان عهده دار می شدند، در جنگ خیبر بنا به پیشنهاد بانوان و موافقت پیامبر، وظیفه درمان زخمی ها (مردان) به عهده زنان بود (سایت الف، ۸۷/۸/۱۳).

یکی از کارشناسان آموزشی، سابقه تصویب ضوابط مربوط به بومی گزینی داوطلبان دانشگاه رابه ۵ مرداد ماه سال جاری برمی گرداند و می گوید: این مصوبه بسیار شتاب زده و بدون کار کارشناسی تصویب شده و شتاب زده ابلاغ شده است و باعث تعجب است که چگونه ممکن است، مصوبه ای که در شهریور ماه به دست سازمان سنجش رسیده، آن را به اطلاع داوطلبان رسانده باشند؟ (مردم سالاری، ۸۷/۶/۲۱).

امام جمعه قائم شهر بدون اعلام نظر در مورد بخش جنسیتی این طرح نظر خود را در مورد آن این طور بیان داشت "این قانون اجحافی در حق رتبه های ممتاز شهرستان ها است" و

تصریح کرد: "امکانات موجود در دانشگاه کلان‌شهرهایی مانند تهران، مشهد، تبریز و اصفهان در شهرستان‌های دیگر وجود ندارد و قانون بومی‌سازی موجب از بین رفتن انگیزه دانش‌آموزان و تلاش بیشتر است" (نقل از فارس، ۸۷/۶/۲۲).

در ادامه اظهارنظرها در مورد طرح بومی‌گزینی این بار محسبات الفان طرح از زوایای مختلف و با غلظت متفاوت آن را مورد حمله قرار دادند. وزیر سابق علوم، دکتر جعفر توفیقی، با رد تعیین میزان یا درصدی برای بومی‌گزینی در برنامه چهارم توسعه خاطرنشان کرد: "در دوره قبل سیاست دولت و وزارت علوم بر اساس کاهش بومی‌پذیری و ایجاد فرصت‌های برابر برای جوانان مملکت جهت دسترسی به آموزش عالی بوده است، حتی در دولت قبل در یکی از کنکورهای این اتفاق افتاد که تعداد مناطق به دو کاهش پیدا کرد و مقرر بود که بعد از آن منطقه بندی به طور کلی حذف شود". و در ادامه چنین سیاست جدید را مورد انتقاد قرار داده و گفتند: "یک سری سیاست‌های مقطعی در کشور برای حمایت از مناطق محروم اعمال شده که این سیاست‌ها به تدریج با تقویت مناطق محروم باید حذف شود، اما افزایش سهمیه بندی‌ها مغایر با این است. در برخی استان‌ها مانند یزد و سمنان که مزیت‌های علمی بالایی دارند و استان‌هایی شده‌اند که داوطلبان آموزش عالی آنها قوی هستند، دیگر دلیلی وجود ندارد که بخواهیم برای آنها سهمیه قائل شویم" (مهر، ۸۷/۶/۲۱).

آنچه به عنوان ضعف طرح در مورد عدالت اجتماعی گفته می‌شود به طور خلاصه عبارت از آن است که در سطح جامعه چه چیزی عدالت است؟ یعنی این که قانون برای همه باید یکسان باشد و همه افراد جامعه باید از فرصت‌های یکسان برای موفقیت و شکوفایی و رسیدن به آرزوهای خود و آنچه کشورشان می‌تواند برای آنها مهیا کند، برخوردار باشند که در این طرح این موضوع نادیده گرفته شده است.

جدول شماره ۷. تحلیل محتوای نظرات فعالان فرهنگی، سیاسی، آموزشی، اجتماعی

مقوله‌ها	موافقان		محسبات الفان		نمونه کلمات	عبارت نمونه
	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد٪		
عدالت اجتماعی	۰	۰	۶۷	۱۰۰	حق، اعتراض، رقابت، محروم، فرصت، تهران، شهرستان، استان، تضییع، ضایع، امکان‌ات، ظلم، مستعد	این قانون اجحافی در حق رتبه‌های ممتاز شهرستان‌ها است،

انسجام اجتماعی	۰	۰	۷	۱۰۰	برخورد عقاید، بوم، بحث، نظرات متفاوت، تفاوت فرهنگی به انسجام ملی است.
مشارکت اجتماعی	۰	۰	۳۳	۱۰۰	دختر، پسر، خواهر، خانواده، محدودیت، پذیرش جنسیتی، محل سکونت، آرزو، حذف، علاقه
اعتماد اجتماعی	۰	۰	۳۷	۱۰۰	جوسازی، اعتراض، اطلاع رسانی، اطمینان، بی پاسخ ماندن تحقیق و تفحص، بررسی، اصلاح، کاذب، شوک، ابهام، هماهنگی، مشورت، سؤال
					این مسئله موجب آن شده است که بسیاری از این داوطلبان بر این اعتقاد باشند که این امر تبعیض آشکاری است که وزارت علوم دولت نهم با همکاری سازمان سنجش کشور بر آنان روا داشته است.

نظرات مردم عادی، داوطلبان کنکور، خانواده‌ها

اگرچه طرح بومی کردن در نهایت مزیت های اجتماعی - اقتصادی زیادی به دنبال دارد و نیز باعث خواهد شد دانشگاه‌های شهرستان‌ها به کیفیت آموزشی دانشگاه‌های مراکز نزدیک شوند ولی در تغییر در رویه کنکور دولت باید بسیار دقت کند که این سیاست به ضد خود تبدیل نشود (تابناک، ۱۳۷۶/۶/۲۱).

یکی از اهالی مهاباد که چهار سال پیش در رشته مددکاری اجتماعی از دانشگاه علامه طباطبائی فارغ التحصیل شده است، دوران تحصیل خود را در تهران چنین توصیف می‌کند: «بهترین تجربه‌هایم را در خوابگاه کسب کردم. تجربه‌های ارزشمندی که با سال‌ها زندگی در شهرستان نمی‌توانستم به دست بیاورم. مثل تجربه زندگی گروهی و استقلال». وقتی نظر خانواده‌اش را می‌پرسیم، می‌گوید: «مادرم با وجود آنکه تحصیلات چندانی ندارد، همیشه می‌خواست در شهر دیگری ادامه تحصیل دهم تا بتوانم زندگی جدیدی را تجربه کنم. او می‌گفت: «هیچ وقت نتوانستم از خودم فراتر روم، چرا که آدم‌های اطرافم همه شبیه خودم بودند و تجربه جدیدی نداشتیم که به یکدیگر منتقل کنیم.» از شیدا می‌پرسم: «خانواده‌های کرد درباره ادامه تحصیل دختران‌شان در شهرهای دور چه نظری دارند؟» او که پس از اتمام تحصیلاتش در تهران به عنوان مددکار مشغول به کار شده و دور از خانواده زندگی می‌کند، پاسخ می‌دهد: «اکثر خانواده‌ها به راحتی می‌پذیرند که دخترشان برای ادامه تحصیل به شهر دیگری برود. هرچند خانواده‌هایی هم هستند که دیدگاه‌های سنتی دارند یا می‌ترسند دخترشان با مشکل مواجه شود. البته در بسیاری از موارد دختران موفق می‌شوند خانواده-

هایشان را راضی کند. در دوره جوانی برای افراد مهم است که زندگی مستقلی را تجربه کنند و تحصیل در شهری دیگر به آنها کمک می‌کند زودتر مستقل شوند. به قول مادرم دخترها اگر در خانه بمانند مثل گیاهی که به جایی تکیه داده باشد ضعیف می‌مانند، اما وقتی از خانواده جدا می‌شوند، یاد می‌گیرند روی پای خودشان بایستند.

فاطمه ۲۲ ساله که در قم بزرگ شده، درباره دوره تحصیلش در رشت می‌گوید: «با وجود اینکه از ابتدا پدرم علاقه مند بود در شهری نزدیک درس بخوانم، خودم دوست داشتم در شهری قبول شوم که از خانواده ام فاصله داشته باشم و فرصت کنم مستقل شوم. از این لحاظ به رشت آمدن برایم تجربه خوبی بود. البته پدرم همواره مشوق ما برای ادامه تحصیل بود. وقتی دبیرستان می‌رفتیم او به من و خواهرم می‌گفت: دختران اگر تحصیلات دانشگاهی نداشته باشند، تا آخر عمر به دیگران وابسته می‌مانند، اما پسران حتی اگر درس هم نخوانند باز هم می‌توانند در جامعه به جایی برسند.» او که اکنون پس از اتمام تحصیلاتش در رشته شهرسازی، با همسرش در رشت زندگی می‌کند، ادامه می‌دهد؛ «بیشتر خانواده های قمی مایل اند دختران‌شان در شهرهای اطراف درس بخوانند، به همین دلیل برخی از دخترانی که رتبه هایشان آنقدر خوب نیست که بتوانند در شهرهای اطراف مثل تهران، در رشته مورد علاقه شان قبول شوند، ناچار می‌شوند در رشته یی ادامه تحصیل دهند که به آن علاقه ندارند.» می‌پرسم: «دخترهای شهرستانی که از خوابگاه ناراضی‌اند، چرا در شهر خودشان درس نمی‌خوانند؟» این پرسش را بارها شنیده‌ایم اما این تنها شهرستانی‌ها نیستند که برای ادامه تحصیل به تهران می‌آیند، بسیاری از داوطلبان تهرانی نیز برای آنکه بتوانند در رشته‌های پرطرفداری چون مهندسی، پزشکی یا حقوق ادامه تحصیل دهند به شهرهای دیگر می‌روند. گیسو اهل تهران است و در دانشگاه سهند تبریز تحصیل می‌کند. او هنگام انتخاب رشته بیش از اینکه به فکر ماندن در کنار خانواده باشد، تلاش کرده است در رشته مورد علاقه‌اش پذیرفته شود. برای پدر و مادرش هم اعتبار علمی دانشگاه بیش از هر چیز اهمیت داشته است. می‌پرسم: «اکنون بعد از دو سال، چقدر از انتخابی که کرده‌ی راضی هستی؟» او که ۲۰ ساله است، می‌گوید: «تبریزی‌ها چندان دانشجویان فارس زبان را نمی‌پذیرند، اما من رشته تحصیلی‌ام را دوست دارم. مشکلات زندگی در خوابگاه سبب شد یاد بگیرم روی پای خودم بایستم. من تنها فرزند خانواده ام

هستم. والدینم اکنون از اینکه یاد گرفته‌ام مستقل باشم، راضی‌اند. پدرم معتقد است والدین باید پرواز کردن را به فرزندان‌شان یاد دهند و بعد اجازه دهند بچه‌ها پرواز کنند. تحصیل در شهری دور از خانواده تنها امکان دختران ایرانی برای تجربه زندگی مستقل است.»

گروهی از داوطلبان هم برای ادامه تحصیل از شهرستان به شهرستان دیگری می‌روند. زهرا جانی پور که خانواده‌اش در همدان سکونت دارد، فوق دیپلم‌اش را در ملایر شهری نزدیک همدان خوانده و بعد برای گرفتن لیسانس محیط زیست به بیرجند رفته است. او در مورد ملاک‌های انتخاب رشته اش می‌گوید: «دوست داشتم در یکی از شهرهای بزرگ و در دانشگاهی معتبر تحصیل کنم اما رشته هم برایم اهمیت زیادی داشت. بعد از اینکه فوق دیپلم خود را گرفتم مجبور شدم برای گرفتن لیسانس به دانشگاه بیرجند بروم، چرا که این رشته فقط در دانشگاه‌های بیرجند و اردکان وجود داشت.» البته او سختی‌های تحصیل در شهری دور از خانواده را انکار نمی‌کند؛ «رفت و آمد از بیرجند تا همدان برایم کار آسانی نبود. مسائلی مثل مزاحمت همیشه وجود دارد، چه در شهر خودت باشی، چه هزار کیلومتر از خانواده ات فاصله داشته باشی، چه صد کیلومتر. مهم این است که دختران اعتماد به نفس دفاع از خودشان را داشته باشند و مردم و نیروهای انتظامی هم از آنها حمایت کنند» (اعتماد، ۸۷/۷/۱۵).

دختر دانشجویی از مشهد که به جای پزشکی، داروسازی یا دندانپزشکی، مجبور شده است دامپزشکی بخواند، به دویچه‌وله، بخش فارسی رادیوی معروف آلمان، می‌گوید: من رتبه‌ی نهم و هشتاد شدم. سال دوم هستم. سال اول که کنکور دادم، هزار و دویست شدم، به علت شصت به چهلی که کردند. یعنی شصت درصد پسرها را گرفتند و چهل درصد دخترها، و من قبول نشدم. امسال هم که رتبه‌ی نه‌صد آوردم باز هم قبول نشدم، با وجود این که ظرفیت‌ها هم برای پزشکی، هم دارو و دندان‌سازی زیاد شده بود. مثلاً در شهرهایی مثل شاهرود و سبزوار که پزشکی نداشتند، رشته‌ی پزشکی هم آمد، ولی به خاطر طرح استانی‌سازی قبول نشدم. در صورتی که پسری با رتبه دو هزار و ششصد پزشکی تهران قبول شده؛ تهرانی که همیشه زیر دویست گرفته است (امیرکبیر، ۸۷/۷/۲۰).

آیا ایران یعنی فقط تهران، در اینصورت لطفاً به سازمان ملل اطلاع بدهید که اسم کشور عوض شده (تابناک ۸۷/۶/۲۱).

چطور انتظار داریم کسانی که از امکانات و دارایی‌های این مملکت بطور یکسان بهره‌مند نمی‌شوند فردا در صورت حمله دشمنان خارجی به گوشه‌ای از این مرزوبوم احساس وظیفه در دفاع از آن نقطه کنند؟ اینجور محدودیت‌سازی‌ها به صلاح یک میهن و یک ملت و یک پرچم نیست (تابناک ۸۷/۶/۲۲).

به نظر من این مسئله بومی‌سازی که برای جلوگیری از مهاجرت به تهران صورت گرفته است نمی‌تواند در رسیدن به این هدف نقش چندانی داشته باشد زیرا دانشگاه‌های تهران قابل مقایسه با دیگر دانشگاه‌های کشور نمی‌باشد. حتی بعضی از دانشجویان علی‌رغم داشتن دانشگاه و رشته مورد نظر در شهر خود دوست دارند در تهران درس بخوانند. در صورتی که این روند ادامه پیدا کند خیلی از خانواده‌ها برای جلوگیری از ضایع شدن حقوق خود از قبل از کنکور (سال اول دبیرستان) به تهران و اطراف آن مهاجرت می‌کنند. بنظر من مشکلات اساسی نظیر مهاجرت به تهران و... را با این سطحی‌نگری‌ها و بی‌عدالتی‌ها نمی‌توان برطرف نمود.

استادیار یکی از دانشگاه‌های تهران (تابناک، ۸۷/۶/۲۲).

جدول شماره ۸. تحلیل محتوای نظرات مردم عادی، داوطلبان کنکور، خانواده‌ها

مقوله‌ها	موافقان		مخسایت الفان		نمونه کلمات	عبارت نمونه
	فراوانی	درصد٪	فراوانی	درصد٪		
عدالت اجتماعی	۲	۱/۸	۱۰۶	۹۸/۲	حق، اعتراض، رقابت، محروم، فرصت، تهران، شهرستان، استان، تضییع	این بی‌عدالتی است که دانشگاه‌های خوب و رشته‌های تاپ در تهران باشد و شهرستانی‌ها را از امکانات محروم کنیم.
انجام اجتماعی	۰	۰	۲	۱۰۰	برخورد عقاید، بوم، بحث، نظرات متفاوت، تفاوت فرهنگی	با این کار فاصله بین مشهدی و ترک و تهرانی می‌ندازن.
مشارکت اجتماعی	۰	۰	۱۹	۱۰۰	محل سکونت، حذف، علاقه، حضور در مجامع دانشگاهی	بهترین تجربه‌هایم را در خوابگاه کسب کردم، تحصیل در شهری دور از خانواده تنها امکان دختران ایرانی برای تجربه زندگی مستقل
اعتماد اجتماعی	۶	۷/۶	۷۳	۹۲/۴	جوسازی، اعتراض، اطلاع‌رسانی، اطمینان، ابهام، هماهنگی، مشورت	دلایل بومی‌گزینی سیاسی است.

بحث و نتیجه گیری

مطالب بررسی شده در مورد طرح بومی‌گزینی حاوی دیدگاه‌های اقشار مختلف جامعه در مورد این طرح و قوت‌ها و ضعف‌های آن بود. آنچه از مجموع مطالب قبل قابل حصول است در قالب دیدگاه‌های موافق و محسایات الف به شرح زیر بوده است.

موافقان:

موافقان این طرح در حوزه رسمی شامل دولت و زیرمجموعه‌های آن (وزارت علوم، سازمان سنجش، وزارت بهداشت) و شورای عالی انقلاب فرهنگی است. طرفداران این طرح باور دارند که این طرح مشکلات اقتصادی و اجتماعی که به دلیل فاصله دانشجویان از محل بوم خود وجود دارد مرتفع می‌کند. به عدالت نزدیک است زیرا اساساً عدالت به این صورت تعریف می‌شود که به هرکس در هر مکان امکان تحصیل داده شود و او بتواند نیروی تخصصی مورد نیاز برای بوم خود را تأمین کند. همچنین استدلال می‌شود مشکلات روحی، اقتصادی، اجتماعی، خوابگاهی و حتی به باور عده‌ای تغذیه‌ای که برای آنها به وجود می‌آید باعث می‌شود که آنها دچار افت تحصیلی شده و نتوانند از استعداد های خود به صورت بهینه استفاده کنند و در نتیجه باعث کاهش بنیه علمی دانشگاه‌ها شود.

باور شورای عالی انقلاب فرهنگی بر این است که استان‌ها برای کیفیت بیشتر باید از نخبه‌های خود استفاده کنند و اگر این امر محقق نشود، ظلم بزرگی به آنها روا داشته شده و عدالت اجتماعی در مورد آن منطقه نادیده گرفته می‌شود (این امر البته جای مناقشه است که آیا امکانات برای نخبه در استان خود وجود دارد یا نه؟). سازمان سنجش با ارتقا تعدادی از رشته‌ها از کاردانی به کارشناسی با همکاری وزارت بهداشت بر آن است که زیرساخت آموزشی برای این کار را فراهم آورده است. از طرفی وزارت بهداشت احتیاج می‌کند که با آوردن رشته‌های متوسط الحال تجربی (که کاربردی هستند مانند هوشبری، مامایی، پرستاری و...) و عدم اجرای بومی‌گزینی برای پزشکی برآنست که سطح لازم برای بومی‌گزینی را برای سال آینده فراهم کند. پورعباس رئیس سازمان سنجش در مصاحبه‌ای اعلام کرد این طرح هزینه‌ها را کاهش می‌دهد و این صرفه‌جویی در هزینه صرف ایجاد امکانات برای گسترش کمی و کیفی آموزش در مناطق کمتر برخوردار می‌شود که خود به توسعه همگون کمک می‌کند (روزنامه خراسان ۸۷/۵/۲۹).

دست اندرکاران وزارت علوم هم از این طرح دفاع کرده و می‌گویند این طرح به عدالت، که از مؤلفه‌های سرمایه‌اجتماعی است بسیار نزدیک است و با بیان اینکه "بومی‌گزینی خیلی به عدالت نزدیک است" معتقدند که البته بومی‌گزینی دارای نقایصی نیز است که باید توسط مرجع ذی‌ربط (شورای عالی انقلاب فرهنگی) برطرف شود. امسال تعداد رشته‌هایی که بومی‌گزینی استانی برای آنها اعمال شده زیاد هستند و این افزایش کاملاً قانونی بوده و به نفع کشور است. البته پذیرش در رشته‌هایی مانند مکانیک، برق، پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی و حقوق که متقاضیان بیشتری دارند استانی نبوده بلکه ناحیه ای یا کشوری بوده است و افزود: در سه سال گذشته در راستای عدالت آموزشی در آموزش عالی کشور اقدامات زیادی انجام شده است که در این راستا برخی رشته‌ها در کلیه دانشگاه‌های کشور ایجاد شده‌اند. رشته‌های شیمی، ریاضی، فیزیک، پرستاری، هوش‌بری، اتاق عمل و ... حداقل در یک دانشگاه دولتی کلیه استان‌های کشور ایجاد شده‌اند و به اصطلاح این رشته‌ها استانی شده است.

تعدادی از نمایندگان مجلس با کاهش مشکلات روحی و در نتیجه جلوگیری از افت تحصیلی موافق هستند و عده‌ای آن را هدیه‌ای برای خانواده‌ها دانسته‌اند (نقل به مضمون از خبرنامه امیرکبیر، ۸۷/۷/۲۰).

قابطه مجلس شورا، باور دارد که این طرح می‌تواند به استان‌های کمتر برخوردار کمک کند. بر طبق نظریه سرمایه انسانی در راستای تامین مهارت‌ها و منابع کمی سرمایه انسانی است و امکان آموزش را با شروطی در آنجا به وجود آورد که از آن جمله مستثنی کردن دانشگاه-های مادر از آن است و با قید این شروط می‌تواند در راستای عدالت آموزشی و تأمین نیروی تخصصی و حفظ و بالا بردن سطح کیفی دانشگاه‌ها مؤثر باشد که عدالت آموزشی بر طبق نظریه سرمایه اجتماعی است و تأمین نیروی تخصصی در راستای تأمین نیروی کمی و بالا بردن سطح کیفی دانشگاه در راستای تأمین نیروی کیفی براساس سرمایه انسانی است. از طرفی پاره‌ای از ائمه جمعه با مثبت ارزیابی کردن آن در جهت حفظ بنیان خانواده و پایه‌های فرهنگی اجتماع حمایت خود را از آن اعلام کرده‌اند.

مخسایت الفان:

اما مخسایت الفان این طرح باور دارند که این طرح، با توجه به اینکه امکانات آموزشی در سراسر کشور با تهران و دانشگاه‌های بزرگ فاصله معناداری دارد مخسایت الف عدالت آموزشی است و این مطلب سبب کاهش سطح علمی دانشگاه‌ها و آموزش عالی می‌شود زیرا داوطلب تهرانی که امتیاز مساوی با شهرستانی دارد و با توجه به اینکه امکانات بیشتری هم دارد، شانس قبولی بیشتری پیدا می‌کند و علاوه بر این که اجحاف مضاعف است باعث ورود افرادی با شایستگی کمتر به دانشگاه می‌شود. علاوه بر این نبود امکانات در مناطق محروم زمینه شکوفایی افراد نخبه را در آنجا خشکانده و روحیه و انگیزه آنها برای پیشرفت و دستیابی به توسعه همگون را عقیم می‌گذارد. این مطلب عدالت اجتماعی را هم زیر سؤال می‌برد که مسئولان خود در تهران هستند و فرزندان آنها از این رانت استفاده می‌کنند و در حالی که شهرستانی‌ها به دلیل نداشتن جای پا در تهران قادر به ادامه تحصیل با کیفیت و رسیدن به مدارج بالا نیستند. از بعد دیگر در کل فاصله توسعه یافتگی تهران و شهرستان بیشتر می‌شود که این به نهادینه شدن ظلم در جامعه کمک می‌کند.

ناباوران به طرح می‌گویند این طرح رقابت را تضعیف می‌کند و به نفع تهران و برخورداران معادله را به هم می‌زند و شهرستانی‌ها را در موضع ضعف قرار می‌دهد. ضعف بنیادی زیرساخت‌های استان‌ها در زمینه امکانات آموزشی و صنعتی هم باعث می‌شود حتی در صورت پرورش مهارت اگر با کیفیت هم باشد (که با پرسش جدی روبرو است) زمینه برای کار موجود نباشد و مهاجرت به تهران و خالی شدن شهرستان به وجود آید. فرار مغزها که اکنون پدیده عادی این روزها شده با انجام این طرح و افزوده شدن شکاف تقویت می‌شود که نظر جمعی از استادان شریف که در خبرگزاری ایسنا منعکس شد چنین بود: اساساً رقابت علمی هنگامی که از سطح ملی به سطح ناحیه‌ای یا استانی تقلیل می‌یابد، عنصر رقابت تضعیف می‌گردد و منجر به تقلیل سطح علمی پذیرفته‌شدگان خواهد شد و ادامه می‌دهند: بسیاری از داوطلبان ممتاز کشور به خصوص آنان که دارای رتبه‌های دو رقمی و سه رقمی (زیر هزار) هستند، بواسطه آنکه جزء ۲۵٪ (بیست و پنج درصد) اولیه داوطلبان قرار می‌گیرند به راحتی می‌توانند از دانشگاه‌های خوب خارجی پذیرش همراه با بورس تحصیلی أخذ نمایند حال بسیاری از اینان عملاً از پذیرش در رشته‌های ممتاز خارج از

ناحیه خود در داخل کشور محروم خواهند بود و ترغیب به خروج از کشور می‌شوند و این سطح علمی دانشگاه‌ها را کاهش می‌دهد و موجب خروج سرمایه‌های ملی از کشور می‌شود.

در زمینه انسجام اجتماعی این طرح به گفته منسایات الفان، به از هم گسیختگی اجتماعی منجر می‌شود و به نوعی برخورد عقاید که زمینه توافق بین اقوام و گروه‌های مختلف بوده است را تضعیف می‌کند و بین اقوام و نژادهای مختلف دیوار می‌کشد و به کاهش ارتباطات بین اعضا منجر می‌شود.

این طرح همچنان مشارکت دختران را کاهش داده و استقلال آنها را به خطر می‌اندازد و زمینه شکوفایی آنها را می‌خشکاند چه که امروزه در جامعه ایران که مهمترین راه آشنایی با محیط پیرامون و تجربه زندگی اجتماعی از طریق دانشگاه و آن هم با فاصله دورتر نسبت به خانواده انجام می‌پذیرد. پاره‌ای از تحلیل‌گران سیاسی معتقدند با این طرح مسئولان، دانشجویان شهرستانی که به لحاظ فعالیت‌های سیاسی و مدنی فعال‌تر هستند را از مرکز دور نگه داشته و با این کار از پاسخگویی به خواسته‌های دانشجویان طفره می‌روند.

علاوه بر این مسئله، این طرح صداقت افراد را نسبت به دستگاه‌های اجرایی با مشکل مواجه کرده که این اتفاق هم در زمینه اطلاع‌رسانی با مشکل جدی مواجه بوده زیرا ظرف چهار روز ابلاغ شده و هم مجلس در این زمینه خواستار تحقیق و تفحص از سازمان سنجش شده است. علاوه بر این اقدام صدا و سیما که این روزها به عنوان حامی دولت از آن یاد می‌شود، صادقانه و همراه با دقت خبرنگاری لازم نبوده است. جدای از این عبارت "الزام پذیرش دانشجویان در محل سکونت"، به عنوان نوعی اجبار برای انجام این کار خوانده شده است. یعنی دولت نه به عنوان یک طرف مساوی که می‌خواهد گفتگو کند که به عنوان طرفی که می‌خواهد چیزی را تحمیل کند شناخته شده است.

جدول شماره ۹. شمای کلی از فراوانی دیدگاه‌های مختلف در باب سرمایه انسانی

دیدگاه‌های سرمایه انسانی	تربیت نیروی کیفی	تربیت نیروی کمی (مهارتی)	موافقان کیفی	موافقان کیفی	موافقان مهارتی	منسایات الفان مهارتی
مجلس	۲۱	۹	۳	۱۸	۸	۱
دولت	۱۰	۵۳	۱۰	۰	۵۳	۰

۱	۲	۲۳	۳	۳	۲۶	دانشگاه ها
۳	۱	۲۳	۰	۴	۲۳	فعالان
۰	۲	۲۰	۱	۲	۲۱	مردم
۵	۶۶	۱۰۴	۱۷	۷۶	۱۰۶	جمع کل

جدول شماره ۱۰. شمای کلی از فراوانی دیدگاه‌های مختلف در باب سرمایه اجتماعی

دیدگاه‌های سرمایه اجتماعی	عدالت اجتماعی موافقان	عدالت اجتماعی مخسایات الفان	انسجام اجتماعی موافقان	انسجام اجتماعی مخسایات الفان	مشارکت اجتماعی موافقان	مشارکت اجتماعی مخسایات الفان	اعتماد اجتماعی موافقان	اعتماد اجتماعی مخسایات الفان
مجلس	۲۰	۶۳	۰	۰	۲	۱	۶	۱۹
دولت	۱۰۳	۰	۰	۰	۱۰	۰	۱۳	۱
دانشگاه	۷	۶۰	۱۷	۰	۶	۲۰	۰	۱۲
فعالان	۰	۶۷	۷	۰	۰	۳۳	۰	۳۷
مردم	۲	۱۰۶	۲	۰	۰	۱۹	۶	۷۳
جمع کل	۱۳۲	۲۹۶	۲۶	۰	۱۸	۷۳	۲۵	۱۴۲

در جمع بندی نهایی می توان اذعان داشت که در این طرح آنچه بیشتر مورد توجه مسئولان بوده است اهتمام در تأمین نیروی کمی، که یکی از دو مقوله سرمایه انسانی (۸۴/کل نظرات) و در عین حال عدالت اجتماعی، یکی از چهار مقوله سرمایه اجتماعی (۸۱/کل نظرات) بوده است. اما در واقع گفتمان مسلط در نظر طراحان، با توجه به اینکه مقوله عدالت واکنشی در برابر اعتراضات به عدم رعایت عدالت است، دارای تناقضات اساسی است. نتایج به دست آمده از این تحقیق نشان می دهد که اهداف طرح مورد نظر یعنی توسعه کمی و متوازن آموزش و به تبع آن رشد همگون کشور مورد انتقاد قرار گرفته است. در این زمینه در نظر نگرفتن استعداد های افراد و محصور شدن در فضای تنگ بومی را از آسیب های این طرح است. علاوه بر آن این طرح به چهار مقوله اصلی سرمایه اجتماعی (عدالت اجتماعی، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی) بی توجه است. به زعم طراحان می توان با کاهش هزینه های دولت در زمینه ساخت خوابگاه و امکانات رفاهی و همچنین بالا بردن میزان نیروی انسانی کارآمد متناسب با نیاز منطقه به توسعه سرمایه انسانی کمک کرد (در واقع کاهش هزینه ساخت امکانات رفاهی صرف تأمین مهارت ها می شود). اما در عمل به دلیل عدم تعادل های کنونی آموزش عالی کشور این امر

منجر به تضعیف سرمایه‌های انسانی و همچنین سرمایه اجتماعی به معنای عام آن می‌شود. در این راستاست که جهت‌گیری و پیشنهاد اخیر برای حذف دانشگاه‌های مادر از سیاست بومی‌گزینی می‌تواند به این معنی باشد که آنها با نظر شورای عالی انقلاب فرهنگی در مورد طرح اولیه بومی‌گزینی موافق نیستند و باور دارند این مطلب با تعریف عدالت اجتماعی منافات دارد. لذا به نظر می‌رسد نیاز است تا سیاست‌گذاران آموزش عالی در اظهارات خود، موضع اولیه در مورد بومی‌گزینی برای همه کشور را تعدیل کرده و به اصلاحاتی در این طرح توجه نمایند. در کنار حذف دانشگاه‌های مادر از طرح بومی‌گزینی، عدم اعمال سیاست بومی‌گزینی برای رشته‌هایی که مزیت نسبی در یک دانشگاه و داوطلبان آموزش عالی کشور دارند، نیز می‌تواند این سیاست را تعدیل نماید.

تحقیق حاضر با وجود تلاش محققان برای تحلیل و کندو کاو و تفسیر و تبیین مسائل مربوطه با محدودیت‌هایی نیز روبرو بوده است. به دلیل اینکه طرح فعلی در زمینه اطلاع-رسانی ضعیف بود و همچنین موضوع جدیدی است، میزان منابع در این مورد محدود بود. همچنین بر اساس اخبار و اطلاعات مندرج در سایت‌ها و روزنامه‌های موجود در اینترنت کشور، داده‌ها استخراج شده است. علاوه بر این گاه گفته‌های افراد دارای مضامین روشنی نبوده و می‌توان از یک جمله چند مفهوم را برداشت کرد که این هم خود به محدودیت‌ها می‌افزاید.

در خاتمه پیشنهاد می‌گردد مسئله نقش آموزش عالی و نظام کنونی پذیرش دانشجو در تشکیل سرمایه انسانی و سرمایه اجتماعی با بهره‌گیری از شاخص‌های عینی‌تر بررسی گردد. همچنین در این زمینه به سازمان سنجش و آموزش عالی و دیگر محققان کشور پیشنهاد می‌گردد با بررسی رشته‌های دارای مزیت نسبی (اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی) برای تعدیل سیاست‌گذاری متناسب، اطلاعات و تحلیل‌های عمیق‌تر و کیفی‌تری فراهم سازند.

فهرست منابع

- ادوار نیوز، نشست نقد لایحه بومی سازی جنسیتی، ۸/۳/۸۷، قابل دسترسی در:
<http://www.advarnews.biz/organization/8133.aspx>
تودارو، مایکل (۱۳۶۵). «توسعه اقتصادی در جهان سوم». در دو جلد. مترجم: غلامعلی فرجادی.
تهران: وزرات برنامه و بودجه
- توسلی، غلامعباس؛ موسوی، مرضیه (۱۳۸۴). «مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تاکید بر نظریه های سرمایه اجتماعی»، نامه علوم اجتماعی دانشگاه تهران، شماره ۲۶، زمستان ۱۳۸۴، ص ۲۶۶
- خبرگزاری ایسنا، با انتقاد از بومی سازی کنکور؛ استاد دانشگاه شریف: بومی سازی وناحیه بندی در پذیرش دانشجو به زیان دانشگاههاست بومی سازی دیواری بین اقوام مختلف کشور ایجاد می کند.
۸۷/۶/۱۸
- خبرگزاری ایسنا، واکنش به تقاضای جمعی ازدانشگاهیان برای بازنگری در طرح اصلاح سهمیه بندی و بومی گزینی، گروه دانشجویی و دانشگاه ۲۹/۷/۸۷. قابل دسترسی در:
<http://www.iranculture.org/news/view.php?gid=1&id=125398>
- خبرگزاری ایسنا، وزیر علوم در گیلان: افزایش ظرفیت کارشناسی دانشگاه های دولتی به نفع کشور نیست باید نسبت به تشکل های دانشجویی نگاه پدرا نه داشت. عدم بومی گزینی دانشجو عادلانه نیست، ۲۶/۷/۸۷
- خبرگزاری فارس، امام جمعه قائمشهر: قانون پذیرش دانشجو به صورت بومی باید اصلاح شود، خبرگزاری فارس، قابل دسترسی در:
<http://www.farsnews.net/newstext.php?nn=8706220521>
- خبرنامه امیر کبیر، اخبار و گزارشها مربوط به طرح بومی گزینی جنسیتی، ۲۰/۷/۸۷، قابل دسترسی در:
<http://www.autnews.ws/page/9?s=%D8%AC%D9%86%D8%B3%DB%8C%D8%AA%DB%8C>
- خبرنامه امیر کبیر، هشدار کارشناسان درباره تبعات منفی بومی گزینی جنسیتی و پاسخ رییس کمیسیون آموزش مجلس، خبرنامه امیر کبیر، ۳/۸/۸۷، قابل دسترسی در:
http://www.chrr.us/spip.php?article2594&var_recherche=%D8%AF%D8%AE%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D9%86

روزنامه اعتماد، طرح الزام دانشگاه‌ها به پذیرش دختران در دانشگاه‌های محل سکونت شان تولد، زندگی و تحصیل در یک شهر، ۸۷/۷/۱۵، صفحه اجتماعی، قابل دسترسی در:

<http://www.etaamad.ir/Released/87-07-15/205.htm>

روزنامه آفرینش، وزیر بهداشت خبر داد: بومی‌گزینی تنها در رشته‌های کاردانی و کارشناسی در دستور کار وزارت بهداشت است، روزنامه آفرینش به نقل از ایرنا، ۸۷/۷/۳، ص آموزش و سنجش، قابل دسترسی در:

<http://www.afarineshdaily.ir/AFARINESH/Article.aspx?AID=7288>

روزنامه ایران، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی: برنامه ریزی کنکور ۸۸ باید بر مبنای بومی‌گزینی انجام شود، ۸۷/۸/۹، ص اجتماعی، قابل دسترسی در:

<http://www.magiran.com/npview.asp?ID=1733208>

روزنامه مردمسالاری، اظهار نظر تامل برانگیز رئیس سازمان سنجش: حتی یک اعتراض هم وارد نیست، شیرزاد عبداللهی: سهمیه بندی سرچشمه رانت است، ۸۷/۶/۲۱، ص جامعه، قابل دسترسی در:

<http://www.mardomsalari.com/Template1/News.aspx?NID=38637&Keyword=%D8%A8%D9%88%D9%85%D9%8A%20%DA%AF%D8%B2%D9%8A%D9%86%D9%8A>

روزنامه خراسان، رئیس سازمان سنجش: ۷۳ درصد ظرفیت کنکور به صورت "بومی استانی" تامین می‌شود، ۸۷/۵/۲۹، ص ۹، قابل دسترسی در:

http://www.khorasannews.com/news.aspx?05_17059_09_17528.XML

ساخاروپولوس، ح، و وودها، م. (۱۳۷۱)، «آموزش برای توسعه»، مترجم: حمید سهرابی و پریدخت وحیدی، سازمان برنامه و بودجه، تهران. سایت سایت الف، سهمیه بندی منطقه‌ای و جنسیتی دانشگاهها از نگاهی دیگر، سایت سایت الف، ۸۷/۸/۱۳، قابل دسترسی در:

<http://alef.ir/content/view/35799>

سایت تابناک، بررسی اعتراض‌ها به نتایج کنکور، گفت‌وگو با دکتر پورعباس، وب سایت تابناک، ۸۷/۶/۲۱، سرویس آموزشی، قابل دسترسی در:

<http://www.tabnak.ir/fa/pages/?cid=17911>

سایت تابناک، رئیس سازمان سنجش در گفت‌وگو با تابناک: هنوز بومی‌سازی ۶۵ درصدی شورای انقلاب فرهنگی را اجرا نکرده‌ایم، وب سایت تابناک، ۸۷/۶/۲۲، سرویس آموزشی، قابل دسترسی در:

<http://www.tabnak.ir/fa/pages/?cid=18020>

سایت مهر، توفیقی در گفتگو با مهر: بومی‌گزینی در کنکور از اواخر دهه ۶۰ آغاز شد، خبرگزاری مهر، ۲۱/۰۶/۱۳۸۷، سرویس حوزه و دانشگاه

<http://www.mehrnews.com/fa/NewsDetail.aspx>

خبرگزاری ایسنا، عباسپوردرگفت و گو با ایسنا: طرح‌هایی چون بومی‌گزینی نباید دانش‌آموزان را از حقوق‌شان محروم کند. طرح‌گزینش دانشجویان دختر در محل سکونتشان پیشنهاد کمیسیون آموزش نیست، ۸۷/۷/۳۰، سرویس آموزشی، قابل دسترسی در:

<http://www.isna.ir/ISNA/NewsView.aspx?ID=News-1219782>

خبرگزاری ایسنا، وزیر علوم در گیلان: افزایش ظرفیت کارشناسی دانشگاه‌های دولتی به نفع کشور نیست. باید نسبت به تشکل‌های دانشجویی نگاه پدرا نه داشت. عدم بومی‌گزینی دانشجو عادلانه نیست، ۸۷/۷/۲۶، سرویس آموزشی، قابل دسترسی در:

<http://www.isna.ir/ISNA/NewsView.aspx?ID=News-1216774>

خبرگزاری ایسنا، با انتقاد از بومی‌سازی کنکور؛ استاد دانشگاه شریف: بومی‌سازی وناحیه‌بندی در پذیرش دانشجو به زیان دانشگاه‌هاست بومی‌سازی دیواری بین اقوام مختلف کشور ایجاد می‌کند، ۸۷/۶/۱۸706-10487، قابل دسترسی در:

<http://isna.ir/ISNA/NewsView.aspx?ID=News-1194538&Lang=P>

غنی نژاد، موسی (۱۳۸۰)، «سراب عدالت اجتماعی از دیدگاه هایک»، مجله نامه فرهنگ، شماره ۱۰ و ۱۱، ص ۴۵-۴۲.

فریدمن، میلتن و فریدمن، رز (۱۳۷۳)، «آزادی انتخاب»، مترجم: حسین حکیم زاده جهرمی، تهران: نشر پارسی.

مهر علی زاده، یداله (۱۳۸۷)، چالش‌های کنکور در ایران، سخنرانی ارائه شده در همایش مدیران آموزش و پرورش ناحیه ۴ اهواز.

هانت، دایانا (۱۳۷۶)، «نظریه های اقتصاد توسعه: تحلیلی از الگوهای رقیب»، مترجم: غلامرضا آزاد (ارمکی)، تهران، نشر نی.

Huntington, S. (1987), "goals of development in Huntington and Weiner, eds., *Understanding Political Development*".

Hayek, F. (1960), "*The constitution of liberty*", Secker & Warburg, London.